Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4964

LETO—YEAR XXIV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., četrtek, 9. aprila (April 9), 1931 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 83

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

JUGOSLOVANSKI DELAVSKI SVET V AKCIJI

...al je proglas na jugoslovansko delavstvo v Ameriki in ...bjavil svoj program

Chicago. — Jugoslovanski delavski svet, ki se je ustanovil ...d par meseci v Chicagu, je ...dni izdal proglas, ki je naslovljen na jugoslovansko delavstvo v Ameriki. Uvodoma se ...si, da smo se Jugoslovani naselili v tej deželi v borbi za ...h. V domovini ni bilo kruha ...vse in morali smo iti drugam. ...lavec ljubi svoj dom, če ga ...a; tudi domovina je mu ljuba, če more v njej dostojno in ...obodno živeti. Ako pa ni teh življenja, ga mora delavec ...ati in domovina mu je tam, ...rkoli najde kruha — zato pa ...lavec ne odobrava tolikih ...etnih mej, ki mu dostikrat ...rajo iskanje kruha.

Jugoslovanski delavski svet ...avi dalje, da ne propagira sovraštva do nobene dežele na svetu, pač pa zagovarja principe ...operacije med vsemi in v interesu vseh narodov. Zavedni ...goslovanski delavci v Ameriki so za edinstvo in skupnost ...h jugoslovanskih provinc. ...i ne odobravamo separatistične tendence za razkroj dežel. ...ere po naturnih zakonih in ...oji kulturi spadajo skupaj," ...čita proglas in nadaljuje, da ...i propagiramo še večje edinstvo v interesu delavskega in ...ečkega ljudstva: mi smo za ...goslovansko federativno re...bliko, mi smo za združenje ...h štirih jugoslovanskih na...ov, za balkansko federacijo ...el, za evropsko unijo naro..., za svetovno enoto!"

Nato sledi v proglasu obsojanje vsake diktature in terorizma v kakršnikoli obliki. "Diktature so plod nazrelosti razmer ...so posledice zastarane reakcije ali pa prosto tiranstvo brez ...ebnega vzroka. Diktatura v ...goslaviji ni po našem globokem uverjenju niti malo upravi...a."

Nadalje proglas obsoja jugoslovanske diplomatične zastopnike v Ameriki, ki so postali ...edvsem propagandistični a...nte za obstoječi režim" in ki ...poslužujejo fašističnih me...ter posnemajo Mussolinijevo ...tiko. Izrečen je tudi protest ...ti pozivanju jugoslovanskih ...eljencev v Ameriki — tudi ...h, ki so ameriški naturalizirani državljani — na vojaške ...bore po jugoslovanskih konzu...

"Država, ki je pognala ljudi v tujino, ker za nje ni imela ...ha doma, nima pravice, da jih ...če nazaj v armado" . . .

Jugoslovanski delavski svet izdaja sledeči program: 1) Propagiranje solidarnosti med delavstvom v borbi za človeške pravice; 2) negovanje prosvetnih aktivnosti med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki v smislu ...rednih idej; 3) boj proti reakciji in monarhistični propagandi, ki bega in zavaja prisebne Jugoslovane in njih otroke; 4) za izvajanje tega programa prireja Jugoslovanski delavski svet javne shode, predavanja in druge prireditve, izdaja letake in dopisuje v liste, sestavlja in razpošilja resolucije na ...rodajne mesta ter obvešča javnost o svojih težnjah in pritožbah.

Jugoslovanski delavski svet stoji iz podpornih društev, ...ženj, kulturnih organizacij, ...ov in posameznikov.

Proglas so podpisali: George ...lač, Ivan Jurinič, Frank ...ič, Valentin Suša, Peter Ko...ović, Charles Pogorelec in Ja... Kopač.

Toča in sneg na vzhodu

Boston, Mass. — V novoangleških državah so bili v torek deževni nalivi pomešani s točo in snegom. V nekaterih sekcijah New Hampshira je padlo šest palcev snega.

Demokrat Čermak izvoljen za župana v Chicagu

Dobil je 191,916 glasov večine. Mestna zbornica tudi prišla pod kontrolo demokratov

Chicago. — Pri županskih volitvah v Chicagu je zmagal Anton J. Čermak, kandidat demokratske stranke in sedanji predsednik okrajnega odbora, z večino 191,916 glasov. Dobil je 667,529 glasov, njegov republikanski nasprotnik William Hale Thompson pa 475,613. Vseh oddanih glasov je bilo 1,143,142.

Demokratje so osvojili tudi urad mestnega tajnika, niso pa prodrli z blagajniškim kandidatom; blagajnik je ostal republikanec Kearns. Propadel je tudi demokratski kandidat Smietanka za municipalnega sodnika; izvoljen je bil republikanec Casey.

Mestna zbornica, v kateri sedi 50 aldermanov, bo prihodnje dve leti pod kontrolo demokratov in novega župana. Izvoljenih je 30 demokratov in 20 republikancev.

Čermaka je vplilo ogromno število republikancev. Edino z njihovo pomočjo je mogel Čermak osvojiti županski stolec. Stari župan Big Bill je dobil večino le v petih wardih. Ko je Thompson v torek zvečer videl, da je izgubil bitko, je poslal Čermaku čestitko sledeč vsebine: "Ljudstvo je odločilo in jaz se podam ter Vam čestitam na zmagi."

Volitve so se izvršile brez običajnih kravalov in aretacij. Če je bilo kaj sleparij, še ni znano.

Nemčija zahteva, da sosedje pokažejo orožje

Popolna publiciteta pred razorožitveno konferenco

Berlin, 8. apr.—Nemška vlada je poslala v Ženevo noto, v kateri zahteva, da morajo vse dežele objaviti natančen seznam svojih oboroženih sil in vojnega materiala pred otvoritvijo mednarodne razorožitvene konference Lige narodov. To velja za vse dežele, ki se udeleže razorožitvene konference.

Nemčija insistira, da se o njeni zahtevi razpravlja na prihodnji seji sveta Lige narodov. Namen te zahteve je, da se izve, če dežele, ki tako rade naglašujejo potrebo razoroženja, tudi prakticirajo to željo. Znano je, da je Evropa polna najmodernejšega orožja in število vojaštva je danes večje kot je bilo pred svetovno vojno. To se slabo ujema z navdušenimi izjavami za razoroženje. Ako te dežele objavijo popolen inventar svojih vojnih zalog: natančno število tankov, težkih topov, bojnih letal, aparatov za strupene pline itd. ter število vojaštva v rezervi, bo lažje debatirati na razorožitveni konferenci.

Premalo zanimanja za delavsko zakonodajo

Raleigh, N. C. — Prošlo leto so vprašanja delavske zakonodaje vzbujala splošno pozornost radi stavk v tekstilni in drugih industrijah, pravi Robert Thompson, uradnik državne delavske federacije, toda delavske predloge, ki čakajo rešitve v zbornici, ne povzročajo nobenega razburjenja.

Načrt za skrajšanje delovnika pri državnih delih je bil pokopan v spodnji zbornici. Edina delavska predloga, ki je bila sprejeta v obeh zbornicah, je načrt, ki prepoveduje uposlitve otrok pod šestnajstim letom za več kot osem ur na dan. Petero predlog, ki se tičejo delovnih razmer za ženske in otroke v industrijah, je bilo položenih na polico in nihče se ne zmeni za nje.

INDIJSKI MILIJONARJI PODPIRAJO GANDIJA

"Svetnik" mobilizira trgovce in druge podjetnike za svojo kampanjo

New Delhi, Indija, 8. apr. — Indijski milijonarji — trgovci, industrialci in drugi podjetniki — so najnovejši rekrutje v Gandijevi nacionalistični stranki, ki vodi boj za neodvisnost Indije. Vsi ti so člani indijske trgovske in industrijske zbornice, ki je včeraj otvorila svojo konferenco in navzoč je bil tudi Gandi.

Suhljati in pritlikavi "svetnik," ki ima na sebi le kos grobega platna okoli trebuha in sandale na nogah, se je moral čudno počutiti med bogataši, ki so oblečeni po angleško najnovejše mode in katerim sijejo diamanti pod brado in na prsih.

Gandi je čepel med njimi in predel ter veselo prikimaval, ko so ga milijonarji zagotavljali, da so tudi oni za svobodo Indije — dasiravno si oni to svobodo drugače tolmačijo kot idealistični "svetnik."

SKLAD ZA PODPIRANJE BREZPOSELNIH IZČRPAN

Mestna vlada odpustila več tisoč delavcev

New York — (FP) — Sklad, ki ga je zbral Prosserjev komitej za pobijanje brezposelnosti in da se "zavaruje biznis pred izgredi, nepokojem in socialističnimi doktrinami," je pošel. Komitej je zbral sedem milijonov dolarjev, kot poroča W. H. Turner, član Hooverjevega komiteja za pobijanje brezposelnosti, ki je tudi sodeloval pri kampanji Prosserjevega komiteja od začetka.

Komitej je imel dovolj denarja, da je preskrbel za par mesecev delo po dva ali tri dni v tednu 20,000 delavcem in očetom velikih družin. Računal je, da se bodo razmere na spomlad obrnile na bolje in da bodo potrebe manjše, ker ne bo treba nabavljati premoga in drugega kuriva. Pričakovanje se ni izpolnilo in število brezposelnih se ni zmanjšalo. Armada brezposelnih se je faktično povečala, ko je mestna vlada odslovila delavce, ki so bili uposleni v parkih, na cestah in drugih mestnih delih.

Turner je mnenja, da je edina možnost, da bodo brezposelni prejemali še nadaljnjo podporo, če se pojavijo izgredi, ki bodo prisilili mestno vlado, da določi denarne dovolitve za odpomoč brezposelnim.

Sodi se, da je v New Yorku še vedno več kot 700,000 delavcev brez dela.

Sovjeti pripravljajo ostre kazni za kvarjenje strojev

Moskva, 8. apr. — Sovjetske oblasti najbrž podpišejo ostre kazni za "brutalno" postopanje s stroji v tovarnah in na farmah. Poljedelski komisar Jakovljev je rekel, da je pokvarjenje stroja, posebno pa traktorja na kolektivni kmetiji, vsled zanikrnosti in nezmožnosti delavca velik zločin, ki mora biti strogo kaznovan. Stroji morajo biti zaščiteni.

Podpredsednik unije strojnikov umrl

Washington, D. C. — P. J. Conlon, podpredsednik Mednarodne asociacije strojnikov, je umrl v bolnišnici Georgetown univerze. Uradnik organizacije je bil od l. 1895 in v zadnjih letih je načeloval organizatoričnemu komiteju asociacije. Spisal je več člankov, ki so bili priobčeni v glasilu organizacije in v katerih je urgiral federalno in državno zavarovanje proti brezposelnosti ter drugo delavsko zakonodajo. Star je bil 65 let.

Muste odgovorja na Wollov napad

Pravi, da je orodje ljudi, ki vodijo propagando proti sovjetski Rusiji

New York. — (FP) — A. J. Muste, načelnik Konference za progresivno delavsko akcijo, je odgovoril Matthew Wollu, podpredsedniku Ameriške delavske federacije, ki je nedavno v svojem govoru v radio urgiral embargo na sovjetske izdelke, češ, da so produkt kaznilniškega in prisilnega dela. Woll je takrat izjavil, da govori v imenu organiziranega ameriškega delavstva. Muste mu očita, da je z napadom na sovjetsko vlado skušal prevarati delavstvo in ga tako odvrniti od lastnih problemov, ki jih je prinesla brezposelnost in gospodarska kriza.

"Woll je v svojem govoru obljubil, da bo Ameriška delavska federacija pod njegovim vodstvom nadaljevala z bojem, da se prepove uvoz sovjetskih izdelkov v Združene države," je dejal Muste. "To je bilo sicer od Wolla pričakovati, ker je poznan kot reakcijonar, toda pravice nima, da govori v imenu vsega članstva federacije.

"Gonja proti sovjetski Rusiji se vodi v interesu kapitalizma in imperializma. Wollova organizacija National Security liga zagovarja obstoječi ekonomski sistem v najbolj reakcionarni obliki, sistem, ki je pognal na milijone delavcev v krušne vrste in na milost dobrodelnih organizacij. Ta vloga prav dobro pristoja Wollu, toda delavstvu je škodljiva.

"Woll se stalno bori proti zavarovanju zoper brezposelnost in drugi delavski zakonodaji. Morda on misli, da se bo na ta način izognil zasluženemu plačilu od strani organiziranih delavcev, katerih interese je on že večkrat izdal, če jih bo opozarjal na nevarnost, ki se nahaja pettisoč milj stran.

"Njegova vloga, ko toči solze radi razmer v Rusiji, je hinavščina prve vrste, ko vemo, da nasprotuje vsaki akciji, ki ima namen izboljšati položaj ameriškega delavstva. Ako se hoče poglobiti v položaj rudarjev v kompanijskih naselbinah, bo našel, da živijo v tlačanstvu. Svoje potrebščine morajo kupovati v kompanijskih prodajalnah, ki računajo od 20 do 40% več kot druge. Rudarji so vedno zadolženi in pokoriti se morajo ukazom premogovnih baronov, katerih beseda je zakon. Če hoče Woll služiti interesom ameriškega delavstva, naj prepusti boj proti sovjetom, kapitalistom in militaristom, sam pa naj si poišče drugo službo izven krogov ameriškega organiziranega delavstva."

Rebelne portugalske čete se počasi predajo

Otočje Madeira še vedno pod kontrolo vstašev. Revolta se razširi na Azorske otoke?

Funchal, Madeira, 8. apr. — Rebelni vojaški voditelji, ki so zadnjo soboto strmoglavili portugalsko upravo na tukajšnjih otokih, so včeraj izjavili, da otoki morajo dobiti ustavno vlado, drugače se ne umaknejo. Vojaška junta, ki danes gospodari na otočju, je mobilizirala civilne prostovoljce za obrambo mesta in otokov. Prebivalci so z vstaši.

Vodja junte je general Sousa Dias, ki je storil vse potrebne korake za prehrano 170,000 prebivalcev v slučaju blokade. Junta je zaplenila tri portugalske parnike, ki jih namerava porabiti za dovažanje potrebščin v skrajni sili.

Lisbona, Portugalska, 8. apr. — Transportiranje vojaštva za potlačenje revolte na Madeiri se je zamudilo radi tehničnih zadržkov. Vlada namerava prisiliti upornike na kapitulacijo brez prelivanja krvi. Vest, da se je revolta razširila na Azorske otoke, je dementirana v vladnih krogih, vendar pa je vlada izolirala otoke s cenzuro.

BOGATINI ODKLONILI POMOČ BREZPOSELNIM

Zaposleni delavci v Baltimoru morajo skrbeti za žrtve depresije

Baltimore, Md. — Ker so bogatini v tem mestu odrekli denarno pomoč raznim dobrodelnim organizacijam in je šest kongresnikov in dva senatorja odglasovalo proti federalni odpomoči, je mesto Baltimore določilo poseben dan za nabiranje prispevkov med zaposlenimi delavci in drugimi, ki niso bogati, vendar pa pripravljeni pomagati žrtvam depresije. To mesto ima več kot pettisoč bogatinov, ki bi prav lahko odračunali svoj delež za vzdrževanje brezposelnih družin, ker jih je kongres razbremenil od plačevanja visokih davkov na njihovo lastnino.

Kampanja za prispevke je bila otvorjena z velikopubliciteto v časopisju. Odzvala sta se gasilski in policijski department ter razne delavske unije. Dnevnik "Baltimore Sun" je bil vodilna sila v kampanji. V vse okraje so bili poslani kolektorji, da so nabirali denarne prispevke. Vsak je bil naprošen, naj pomaga kolikor more. Sodelovali so gasilci in policija in skupno so v enem dnevu nakolektali $106,000. "Baltimore Sun" je prispeval $10,000 in mestni odpomočni odbor je daroval $12,272. Kolektorji so obiskali delavce v tovarnah in nabrali toliko, da je sklad za brezposelne narastel na $300,000.

"Ako se bodo bogataši sedaj zavedli svoje odgovornosti", je bilo po končani kolekti rečeno v uredniškem članku v dnevniku "Baltimore Sun", in bodo z dejanji pokazali, da so pripravljeni pomagati žrtvam depresije v toliki meri, kot so to storili zaposleni delavci, tedaj bodo lahko zbrali nadaljnih $300,000 in s tem odpravili bedo v družinah brezposelnih delavcev."

AMERIŠKI NAČIN REŠEVANJA KRIZE

Rudarje hočejo obvarovati pred bedo s fehtanjem prispevkov

Centralia, Pa.—(FP) — Rudarji v tej premogarski naselbini vedo mnogo povedati o dobrotah ameriške "dole." Edina industrija tukaj je premogovna, ki pa ne daje več zaslužka, odkar je Lehigh Valley Coal Co. ustavila obrat v dveh premogovnikih.

Ta okraj, ki šteje krog pet tisoč prebivalcev, je odvisen od premogovne industrije. Lehigh Valley Coal Co. je obratovala svoje premogovnike samo 19 mesecev v prošlih petih letih. Zadnjih pet mesecev premogovnika počivata.

Centralia Relief Ass'n., ki je bila nedavno organizirana, da najde sredstva in odpomoč rudarjem in njihovim družinam, je poslala svoje ljudi v druge distrike na polju antracita, da zbirajo prispevke za odpomoč rudarjem. Pripovedujejo o velikem trpljenju in bedi in trkajo na usmiljena srca, naj priskočijo na pomoč rudarjem, njihovim ženam in otrokom, ki so podhranjeni in raztrgani. Te vrste fehtanje je ameriški "dole", kakršnega zagovarja predsednik Hoover, predsednik Ameriške delavske federacije Green in veliko število voditeljev organiziranega delavstva, ki ob vsaki priliki poudarjajo, da bi bilo federalno in državno zavarovanje zoper brezposelnost nečastno za ponosne ameriške delavce.

Obeta se nova kriza na žitnem trgu

Znamenja kažejo, da bodo cene pšenici zopet padale

Washington, D. C. — (FP) — Svarilo zveznega poljedelskega tajnika, naj farmarji znižajo produkcijo pšenice, ni dosti pomagalo in eksperti v tem departmentu so mnenja, da bodo morali farmarji prodajati pšenico po 50 centov bušelj ali še za nižjo ceno. To je manj kot znašajo produkcijski stroški. Agrarne konference, ki so se vršile v Rimu in Parizu, na katerih se je skušalo priti do dogovora, da se omeji količino žita za svetovna tržišča, so bile le deloma uspešne. Sovjetska unija, Argentina, Kanada in Avstralija so odklonile znižati produkcijo in radi tega je bila izrečena grožnja, da bodo evropske države proglasile embargo na pšenico iz teh dežel.

Ko se je Hoover vrnil s potovanja v Washington, so ga nekateri urgirali, naj nekaj ukrene, ker je zvezni farmski odbor izjavil, da ne bo kupoval pšenice od farmarjev po 1. juliju. Hoover je odgovoril, da farmski odbor dela po nalogu kongresa, ki mu je določil smernice, zato on ne more upoštevati pritožb, ki jih je prejel od raznih farmskih organizacij.

Farmske organizacije so opomnile predsednika, da je bila ustanovitev farmskega odbora njegova skema, ki jo je forsiral kongresu, ko je vetiral McNary-Haugenov načrt farmske odpomoči, in zato je kolikor toliko odgovoren za mizerno situacijo ameriških farmarjev.

Michiganski barbari nečejo odnehati

Ko so propadli s smrtno kaznijo, bi radi zdaj uvedli batine za jetnike

Lansing, Mich. — Poraz predloge za uvedbo smrtne kazni v Michiganu, ki je bila pokopana pri referendumu zadnji pondeljek, ni oplašil onih poslancev v michiganski zbornici, ki se ogrevajo za barbarske kazni. Takoj drugi dan po ljudskem glasovanju o smrtni kazni so porinili na dnevni red Culverjevo predlogo za uvedbo bičalnega stebra v michiganskih kaznilnicah. Zborničnl odsek je priporočil predlogo v sprejetje.

Culverjeva predloga določa pretepanje za kaznjence, ki so zaprti radi težkih zločinov. Kaznjenec lahko dobi vsak čas šest udarcev po golem hrbtu z jermenom iz volovske kože, ki mora biti dva palca širok, dva in pol čevlja dolg in eno šestnajstinko palca debel.

Ker je večina zbornice sprejela predlogo smrtne kazni, je zmožna sprejeti tudi to, posebno pa zdaj, ko je jezna, ker so volilci zavrgli električni stol.

Omrežnje svilnih delavcev

Paterson, N. J. — Pet članov National Textile Workers unije je bilo aretiranih na obtožbo, da so sodelovali pri napadu na Max Urbana, predsednika Urban Silk Co., ki je izpria delavce. Urban je bil poznan tudi kot butlegar in je bil že enkrat kaznovan radi kršitve prohibičnega zakona. Mednarodna delavska obramba, ki zagovarja delavce, trdi, da ima dokaze, da so napad uprizorili člani druge butlegarske skupine, ki so bili z Urbanom v konkurenci.

Posojila farmarjem

Washington, D. C. — Uradniki zveznega poljedelskega departmenta javljajo, da bo sklad $57,000,000, ki ga je določil kongres za posojila farmarjem, da si nabavijo krmo za živino in semena kmalu izčrpan.

POLITIČNA SITUACIJA NA ANGLEŠKEM

Konservativci so se pobotali med seboj, da bodo lagije vodili boj proti delavski vladi

London. — (FP) — Neville Chamberlain, vodja konservativcev, je nekoliko pomiril razburjene duhove v svoji stranki. Pregovoril je lorda Beaverbrooka in bivšega premijerja Baldwina, da sta si podala roke in sprijaznila. To je bilo potrebno, da se ustvari enotna fronta proti skupnemu sovražniku — delavski vladi.

Prav za prav pa ni Baldwin niti Beaverbrook kljub mnogim izjavam pristal na velike koncesije. Baldwin je obljubil, da bo skušal izvesti načrt za povzdigo agrikulture in tako razvil trgovino v mejah britskega imperija potom visoke carine. To je precej zamotano vprašanje in britski politiki se ga izogibajo.

Toriji so odložili boj za strmoglavljenje delavske vlade, kateri očitajo, da ne more rešiti vprašanja brezposelnosti, na poznejši čas. Usoda delavske vlade je v rokah liberalcev, ki jih vodi Lloyd George. Dokler daje MacDonald koncesije liberalcem, toliko časa se lahko zanaša na nje, da ga bodo podpirali. Lloyd George je obljubil MacDonaldu kooperacijo, dokler bo zasledoval progresivno in nesocialistično politiko.

Člani levega krila delavske stranke niso zadovoljni z Mac Donaldovo politiko in trdijo, da se Lloyd George ne more pritoževati, ker je politika delavske vlade usmerjena tako, da ustreza liberalcem.

Dalj bo Lloyd George zmožen držati svoje liberalce v skupni liniji, je vprašanje, na katerega se bo lahko odgovorilo v prihodnjih par tednih. Sedemnajst članov se je na konferenci, ki jo je sklical Lloyd George, izreklo proti sodelovanju z delavsko vlado. On pravi, da to ni noben vzrok za vznemirjenje in je prepričan, da bo večina stala z njim pri odločitvah o važnih vprašanjih.

Torijo so pri izrednih volitvah, ki so se vršile prejšnji teden, pridobili en sedež v parlamentu. Čeprav je njihov kandidat zmagal z majhno večino glasov, smatrajo to vseeno za znamenje, da se ljudstvo odvrača od delavske stranke.

Vprašanje je, kako dolgo bodo liberalci podpirali MacDonaldovo vlado. Dosedaj ni še nobenega resnega znamenja za razkol in tako je mogoče, da se bo delavska vlada s pomočjo liberalcev vzdržala na krmilu morda še eno leto ali dve.

Italija gradi bojne ladje šestim deželam

Rim, 8. apr.—Italijanske ladjedelnice obratujejo noč in dan in producirajo bojne ladje na debelo. Ladje so naročene od tujih dežel. Italija je pravkar zgradila štiri bojne ladje za Grško in gradi druge za Turčijo, Rumunijo, Perzijo, Argentino in Paragvaj. Ladje so manjše križarke, torpedovke in rušilci. Niti Anglija ne Francija ne Nemčija, ki imajo večje ladjedelnice, ne morejo konkurirati z Italijo v gradnji naročenih bojnih ladij radi tega, ker Italija najslabše plačuje svoje delavce. Italijanski delavec v ladjedelnicah dobi 75 centov na dan, dočim francoski delavec dobi $2.40 dnevno za isto delo in na osem ur.

Pomanjkanje dela

Washington, D. C. — V preteklem letu se je zaposlenost v šestih največjih ameriških industrijah znižala za 22.2%, kot je razvidno iz poročila zveznega biroja za delavsko statistiko in je bilo priobčeno v marčevi izdaji "Monthly Labor Review".

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju, na primer (March 31, 1921), pomeni vašega listu na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Inženir slabo razpoložen

Veliki inženir Herbert Hoover je imel pred kratkim počitnice. Z njim je bilo tako kakor z onimi odličnimi meščani na Slovenskem, ki so "šli na špancir in gredoč so nabrali suhljadi." Inženir je šel na počitnice in gredoč je nabral nekaj — kislih rozin.

Hoover se je ukrcal na bojno ladjo in obiskal "naše" otoške kolonije Portoriko in Viržinsko otočje. Portoriko smo vzeli Špancem leta 1898, takrat ko smo "osvobodili" Kubo. Viržinske otoke smo pa kupili od Danske za 25 milijončkov. Oboje je zdaj naše in veliki inženirji, ki se nastanijo v Beli hiši, morajo skrbeti, da otočani dobe delež ameriške prosperitete.

Toda Hoover se je vrnil slabe volje s počitnic. Na podložnih otokih ni našel niti sence prosperitete. Namesto srečnih podanikov je našel izstradane berače, ki so pred njim sneli klobuk v znak rešpekta, drugo roko pa so iztegnili proti njemu v znak, naj jim kaj položi, vsaj miloščino. Zlasti je bil inženir ozlovoljen, ko je dospel na Viržinske otoke. Celo otočje se mu je zdelo kakor ena sama ubožnica. Dobesedno: kolonija samih beračev. Otočani pridelujejo sladkorni trs, toda njihov sladkor nima danes skoro nobene cene. Včasi, ko so bili podaniki Danske, so sladkorni sok porabili za žganjekuho in — prosperirali so. Zdaj, ko so podaniki svobodne Amerike, ne smejo delati tega in nimajo nič. Na otokih je zavladala ekonomska puščava.

Inženir je videl vse to in slišal je trpke pritožbe. Ali je Amerika pograbila tiste otoke zato, da uniči prebivalce z revščino in gladom? Kako naj otočani ljubijo svojega novega gospodarja, strica Sama, ko pa se jim danes godi slabše kot kdaj prej?

Hoover se je vrnil domov s kislimi občutki. Najbrž se kesa, ker je šel tja na počitnice. Kako naj pomaga Portoričanom in Viržinčanom? Čudno vprašanje. Kako naj pomaga Jenkijem doma? Kako naj pomaga milijonom brezposelnim delavcem in izstradanim farmarjem v Arkansasu, ki so tudi reducirani na beraštvo?

Ko se je veliki inženir vrnil domov, ga je sprejel zakladniški tajnik z novico, da deficit v zvezni blagajni stalno raste; kmalu naraste na osemsto milijonov dolarjev. Obenem ga je sprejela vest, da je narodna trgovska zbornica proti vsakemu nadaljnjemu zvišanju dohodninskega davka. Gospodje v trgovski zbornici so zadrgnili svoje mošnje in trdo izjavili, da oni ne bodo mašili luknje v blagajni.

Slabo za inženirja. V bodoče je najbolje, da ostane doma in si zamaši ušesa ter vtakne glavo pod blazino. Tako najlažje pozabi in v njem oživi lepa vera, da je prosperiteta že v deželi . . .

Matthew Woll, podpredsednik Ameriške delavske federacije, še vedno rešuje Ameriko boljševizma. Vsaka klapa ga lahko dobi za govornika, kadar je treba izganjati hudiča, loviti čarovnice ali panati boljševike. Nedolgo tega je govoril po radiu pod avspicijami National Security lige in jedro njegovega govora je bilo, da je v Rusiji suženjsko delo.

Rečimo, da je res suženjstvo v Rusiji. Ali je kje pameten človek, ki verjame, da se National Security liga zanima za osvoboditev sužnjev v Rusiji ali kjerkoli na svetu? Pamet! — Woll bi prej rešil Ameriko, ako bi se bolj zanimal za suženjske razmere pred svojim nosom in prepustil Rusijo Rusom. Kdor išče sužnjedržce in sužnje, mu ni treba iti iz Združenih držav. Lahko ostanemo doma in vsi — prav vsi — lepo pometamo pred svojim pragom.

Filozofija starega Šojca:

V starih bukvah je zapisano, da je Krist nasitil več tisoč ljudi s par ribami. Temu so rekli čudež. Danes imamo v Ameriki večje čudodelnike, ki nasitijo na milijone "poor fishes" (dvonožcev z ribjo pametjo) s par praznimi frazami — in niti na misel ne pride nikomur, da bi bil to kak čudež. Tako smo tega navajeni . . .

V Illinoisu je mati štirinajstih otrok in nosna s petnajstim izvršila samomor. Najbrž ji je manjkalo vere, pa se je "pufnila" a la Jur . . .

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Koncert prinesel Perdanovi vsestransko priznanje

Waukegan, Ill. — V nedeljo dne 29. marca je bila v Waukeganu častna gostovalka gdčna. Jeannette Perdanova, koncertna pevka (sopranistinja) in pianistinja iz Clevelanda, ki je priredila koncert v Slov. nar. domu.

Koncert je bil zelo bogat in občinstvo je bilo nadvse navdušeno ob nastopu umetnice. Da je umetnica, je tudi pokazala; tudi zasluži to ime v polnem pomenu besede, kar priča njeno lahko obvladanje skladb, razločno izpevanje besed, njen eleganten, neprisiljen in ljubki nastop, kar je vsem nadvse ugajalo. Še nikoli ni bil tu proizvajan koncert v slovenskem, hrvatskem, francoskem, nemškem in angleškem jeziku, kakor smo imeli priliko slišati na koncertu gdčne. Perdanove in smelo rečem, da je slovenski narod v Ameriki lahko ponosen na to izšolano pevko.

V "Slumber Song," njeni lastni skladbi, Jeannette Perdanova ni samo pokazala napredek v pesništvu, pač pa ljubezen do fine glasbe in veliko tehnično sposobnost.

Svojo dovršenost v mimiki je pokazala v vlogi "Olympia" — mehanična punčka, katero je naravno uprizorila, da bi jo ne mogel nihče bolje. V tej točki se je odlikovala posebno v svojem obvladanju glasu, kateri je zmožen mehkobe in moči. Lepo vzgojen, čist glas, ki polagoma prehaja v močan koloraturni sopran in zopet pojenjava, se spreminja v melodijo, da človeka kar očara.

Slovenske narodne pesmi, oblečena v narodni noši, je podala s tako izrazito gorečnostjo in globokim čustvom, da je bila publika kar prikovana. Kot umetnica si je pridobila najvišje priznanje in srca vsega občinstva, katero je bilo nadvse navdušeno in zadovoljno nad tako sijajno prireditvijo in ji je tako aplavdiralo, da je morala nekaj točk ponoviti.

Ameriški Slovenci smo lahko ponosni na tako izredno umetnico. S tem se vidi, da ne zaostajamo za starokranjskimi, pač pa jih čelo nadkriljujemo v osebi gdčne. Jeannette Perdanove.

Tudi naše lokalne moči, kot Jack Nagode in Florence Svete, ki sta igrala duet na accordion in banjo, in "Ukulele Girls," so pokazale svojo nadarjenost, zakar jih je občinstvo obdarilo z burnim aplavzom. Želeti je še mnogo takih priredb.—**Kritik.**

Lepa svoboda . . .

E. Windsor, Kanada. — Pravijo, da je angleški imperializem dal Indiji svobodo. Indijska svoboda je le začasno premirje, podoba na papirju. Pravega miru v Indiji še ne bo. Ta korak, ki ga je napravila angleška vlada v Indiji, pomeni bolj hitro in tajno intervencijo proti sovjetski Uniji. To bomo videli v bližnji bodočnosti. Podobno sliko imamo izpred vojne dobe, ko je dobila Irska svojo "samoupravo."

Istotako glede prijateljskega posojila Francije Italiji. Tam so rešili velikega mačka. Strahopetna Francija želi mir — kakšen? Zediniti svetovne sile in napasti proletarsko državo. Kam vodijo njeni načrti?

Pravijo: Boljševiki vzamejo vso lastnino posedujočim! To so njih pravila in bodo nas vseh. Oni so odkrito povedali že prej, kar zdaj izvršujejo.

Pa poglejmo ostali svet, moderno civilizirano ravbarijo! Kupiš hišo za $5,000, izplačal si že $4,000, petega ne zmoreš. Ali ti ne vzamejo nato tvojo lastnino —$4,000?! Kako se imenuje tak boljševizem? Moderni, ali ne? Razlika je, da plačuješ dolga leta z upanjem in trdo prisluženim denarjem—češ, moja bo! Navsezadnje ni hiše, ne dela, ne denarja. In kaj pričeti v današnjem sistemu?

Tirani govorijo o svobodi! Dokler eksistirajo na eni strani kralji, papeži, škofi, dogme in laži, ljudje do zob oboroženi, na drugi strani lačni, prezebli robovi brez prava, tam ne more biti ali pričakovati svobode! Človek, ki pravi, da živimo v svobodi, ne spozna laži, ki mu jo prodaja kapitalizem!

Današnje čase se pogosto pojavijajo potresi. Največ sunkov se opaža v sveti deželi in nje sosedov. Zakaj ravno tam, kjer je ljudstvo že itak revno? Mogoče so povzročile nesreče "jugoslovanske molitve" proti Italiji, ali papežev govor na radio? Nekaj mora biti. Zakaj sveti oče nič ne protestira proti takim katastrofam? Saj še v Rusiji ni takih strahov, kjer živijo brez božje milosti in njenega varstva.

Mož z dušo in telesom je svoboden. Na primer: Prisiljeni krst, spoved, zakonska ceremonija pred "živim bogom," milijonske armade, proletarec s pasportom, slikami; vse to pomeni v kapitalističnih državah—svobodo! Ptiček, ki je brez duše, poleti s svojo pesmijo iz države v državo, iz mrzlih v tople kraje brez pasporta, krsta, šole, policije in tiranskih postav itd. Svoboda je laži in hinavstva! Ptiček in ostala nekrščena bitja se posmehujejo naši "svobodi!"

John iz Kanade.

Še o razmerah v St. Louisu

St. Louis, Mo. — Zadnjikrat (dne 25. marca) sem poročal o bedi v tem mestu, ki eksistira že od leta 1928. In da Hooverjeva prosperiteta še cvete, pokazuje "Urban League," glasilo organizacije črncev tega imena. V izdaji z dne 28. jan. t. l. pravi, da se je leta 1930 prigla sillo za delo 14,998 črncev, ali 32% več kot prejšnje leto, od katerih je pa komaj vsak peti prosilec mogel dobiti začasno delo.

V novembru lanskega leta je bila ustanovljena tudi postaja za nabiranje in razdajanje nošene obleke, kajti človek ne more nag iskati dela. Naši patriotje so se požurili in v osmih dneh razdelili 25,000 proletarcem 150,000 kosov obleke. Prosjačilo se je vse križem, kot za Thanksgiving day košarice.

Prvega jan. tega leta je "St. Louis Post Dispatch" poročal, da je v mestu 50,000 delavcev, ki prosijo dela, a ga ne morejo dobiti. Ob času ljudskega štetja lansko spomlad so našteli le okrog 27,000 brezposelnih, pri ponovnem štetju zadnjega januarja pa so našteli 88,000 brezposelnih. Prosperiteta torej dobro napreduje. Ponovno so nakolektali $300,000 v fond za podpiranje 14,000 družin. Pri vsem tem delu je aktivna tudi centralna delavska unija, vendar pa ne toliko kot bi se od nje smelo pričakovati.

Tukaj se je bil organiziral tudi odbor brezposelnih, ki je 19. jan. vodil demonstracije, katerih se je udeležilo okrog 2000, ki so korakali pred mestno hišo in zahtevali dela in ne miloščine. Razume se, da so bili voditelji aretirani, in nekateri so še danes v zaporu.

Pa ni potreba navajati še več dokazov. Vse te fakte so prinesli lokalni časopisi. In St. Louis ni nobena izjema, ampak slična situacija vlada širom Amerike. Vprašanje je, kaj mislijo o nji voditelji A. F. of L. in njene državne branže ter druge politične organizacije? Po dveh letih smo se uverili, da se odgovorni faktorji ne zanimajo in da ne izgleda, da se bodo delavske razmere izboljšale, in tudi nikdo ne more reči, kdaj se večina brezposelnih vrne na delo, niti sam Hoover ne, ki še vedno kolekta za uboge narode.

J. Stančič.

Poročilo o delu v legislaturi

Milwaukee.—Kot je bilo naznanjeno, je na zadnji seji soc. kluba št. 37 dne 30. marca govoril sodrug John Ernenc, soc. poslanec v državni legislaturi. Govoril je o težkočah delavskih poslancev, ako so v zbornici v manjšini in radi tega ne morejo doseči tistega kot bi, ako bi imeli večino. Rekel je, da bi kaj hitro sprejeli vse, kar delavstvo zahteva, ako bi imeli večino. Tako pa morajo biti previdni in prepričevalno dokazovati pri zagovarjanju svojih predlog.

V wisconsinski zbornici je 11 socialističnih poslancev, devet v nižji zbornici in dva v višji, kar ni veliko. Delajo in se mučijo, da zbornica sprejme tu pa tam kako predlogo, ki je delavstvu koristna. Progresivcev ne odobravajo, ker so še daleč zadaj in ne razumejo položaja, v katerem se delavstvo nahaja.

V zbornici so bile obširne debate o predlogi za pospešitev javnih del, predno je bila sprejeta. Zakon določa dva centa povišanja davka na galono gasolina v posebni fond, iz katerega se bo financiralo javno gradbeno delo. Povedal je, da so imeli veliko debato, katera še ni končana, tudi o predlogi za skrajšanje delovnika. Progresivci hočejo, da bi se pri javnih delih delalo po 10 ur dnevno za plačo 40c na uro, socialisti pa zahtevajo, da je delovnik ne več kot osem ur in minimalna plača 60c na uro. Socialisti so nato ponudili kompromis za 50c plače in ne več kot osem ur dela. Stvar še ni rešena in se ne ve, kako bo izpadla.

Povedal je tudi, da je v Madisonu vedno dosti deputacij, ki hočejo, da se jim izpolnijo vsakovrstne zahteve. Farmarji da so dosti boljše organizirani politično kot pa delavci po mestih. Poslanci iz farmarskih distriktov so večinoma s progresivci in med njimi se dobe dobri ljudje, ki store pri predlaganju in glasovanju vse, kar kdo želi. Govoril je tudi o šolskih zakonih, ki v Wisconsinu niso najboljši glede državnih univerz, ker na nekaterih učiliščih je šolnina skoraj zastonj, na drugih pa visoka. Državne univerze vzdržuje država.

Povedal je še mnogo zanimivega, o čemur pa ne bom poročal, ker bi vzelo preveč prostora. Apeliral je na navzoče, naj se organizirajo v socialistični stranki in pri volitvah glasujejo za soc. kandidate. In če jih izvolijo v večini, potem šele smejo pričakovati izboljšanja življenja.—**Joseph Ule.**

O koncertu in "Starih grehih"

Auburn, Ill.—Zadnjič sem opisal tukajšnje razmere, med drugim tudi, da je nevarnost, da družba zapre rov Panther Creek št. 1. In kar je nam danes znano, je družba dobila ponovno naročilo in nam obljubujejo, da se bo delalo polovico časa, kakor do sedaj. Dela ni mogoče dobiti.

V zadnjem času smo slišali dva slovenska radioprograma s postaje WTMJ, Milwaukee, in oba sta bila jako dobro izvajana. V resnici je bilo nekaj izrednega poslušati in zdelo se mi je, da se nahajam tam v gorenjskih planinah in slišim petje vaških fantov. Le žal, da so slične priredbe tako redke med našim narodom. Mislim, da bi bil že čas, da bi se naši rojaki tam v Chicagu že enkrat oglasili po zraku na eni ali drugi radiopostaji.

Komaj pa je nehalo doneti, je že bila kritika v Prosveti (27. marca.) Neki naročnik piše o nekakšnem polomu te priredbe. Čemu ta kritika? Čemu jemati pogum voditeljem, muzikantom in pevcem takih priredb? Da ga le naši rojaki polomijo, dvomim. Če sedem k radiu, opazim tu pa tam pomote tudi pri drugih narodih. Kdor je že deloval na kulturnem polju, bo priznal, kako je težko dobiti moči, ki so brez hib in vestni ob vsaki priliki, posebno še med mladino, in bo tudi priznal, da so take kritike popolnoma brez potrebe v javnosti. Milwaukim godbenikom in pevcem pa želimo, da se v kratkem zopet oglasijo po radiu.

Ker me nikjer ne manjka, me je nesla noga k našim sosedom v Springfield na opazovanje "Starih grehov" dne 29. marca. Saloigro je uprizoril dramski odsek kluba št. 47 JSZ. Igra je bila prvovrstno uprizorjena, boljše kot je bilo pričakovati, kajti dolge vloge so za preprostega delavca gotovo težavne, a kljub temu so bile vse dobro izvršene. Igra "Stari grehi" je humoristična in pa tudi poučljiva za stare in mlade. Pokazuje, kako se nekateri opalijo radi nepremišljene ljubezni. Odlikovala sta se sluga Koprivec in služkinja Katra. Na priporočilo starih grešnikov sta se ženila. En čas sta bila bolj hladne ljubezni drug proti drugemu, kakor hitro mu je pa Katra pokazala hranilno knjižico za osem tisoč, je pa Koprivec postal silno živ in ljubezniv napram Katri, seveda ne radi nje, ampak radi njenih osem tisoč prihrankov. Nato se je Katra izrazila, da pri ženitvi starejših ljudi dela ljubezen le denar. Torej bilo je dosti zabave in smeha in splošno zadovoljstvo med občinstvom. "Stari grehi" bodo ostali v spominu.

Igro je spretno vodil John Goršek st. Med dejanji in po igri je sviral prave slovenske poskočnice Goršekov okester. Mladina se je sukala do pozne ure, starejši smo pa pokramljali o starih grehih, katerih nismo nikdar storili, ampak oni, ki živijo od naših potnih obrazov.

J. Homez.

"Bananovi" vozovi

Broughton, Pa.—O delavskih razmerah se ne morem pohvaliti, ker so skrajno slabe, kot po ostalih rudarskih naselbinah. Tukaj sta dva rova. Prvi je rov št. 4 Terminal Pitt Coal kompanije, drugi pa Montour rov št. 10 Pittsburgh Coal kompanije. Oba rova vladajo Mellonovi interesi in obratujeta po dva do tri dni na teden. Plača je tako majhna, da še samec toliko ne zasluži, da bi se mogel pošteno preživeti. Kako se naj prežive družinski očetje, ki imajo velike družine, je res vprašanje.

Terminal Pitt plača od tone premoga 45c in premog je sedaj veliko lažji kot je bil za časa unije. Pittsburgh Coal Co. plačuje pa različno. Omeniti moram, da je družba zopet instalirala nove nakladalne stroje, katerim rudarji pravimo "banano wagon." Pri nakladanju premoga je razlika med prejšnjim in tem sistemom samo ta, da premog mečeš v "banano wagon" namesto v voziček, lopato, in kramp pa moraš ravno tako vihteti kakor prej. Plača od tone premoga za nakladanjem strojem je 33c, ako ga mečeš pa direktno v voziček, zaslužiš celih 40c. Prav za prav nikdo ne ve, za kakšno plačo dela, ker na izkaznici o zaslužku ob koncu "pede" zapišejo, da imaš toliko in toliko od tone, ko pa prejmeš plačo, ni pa ničesar v kuverti.

Torej to so napravili stavkokazi: pojedli so nam kruh kakor tudi sami sebi. Le ime "stavkokaz" jim je ostalo.

Naj tudi omenim, da se pri društvu št. 52 SNPJ dobro razumemo in tudi pri klubu precej dobro napredujemo. Kdor tega ne verjame, naj pride sem in se osebno prepriča.

John Grobin.

S pota

Ker je fašizem uničil v Postojni na Notranjskem spominsko ploščo pokojnega pesnika Miroslava Vilharja, se mu bo letos postavilo nov spomenik v njegovi rojstni vasi, v Planini na Notranjskem. Na uničeni plošči so bili izklesani citati raznih verzov pokojnega pesnika in na koje se še spominjamo izza šolskih let, ko smo pohajali v ljudske šole v naši lepi Sloveniji.

Na spomeniku, kateri mu bo letos postavljen, bo med drugim sledeči citat nepozabnega pesnika:

"Čujte gore in bregovi,
da sinovi slave smo . . ."

Kot rodoljuba in zavednega Slovenca se vas uljudno prosi za kak dar v prilog novega spomenika.

Vsa pisma naslovite na sledeči naslov: Matija Pogorelc, 7 West Madison St., Room 605, Chicago, Ill.

Za odbor Vilharjevega spomenika—**Matija Pogorelc.**

Spoznanje in zahvala

Chicago, Ill.—Nikdar si nisem predstavljal, da SNPJ skrbi za svoje člane kot mati za svoje otroke, spoznal pa sem to v tej krizi. Tudi se zahvaljujem jednotinim društvom za pomoč, katero so mi izkazala v teh slabih razmerah. Vse to mi bo ostalo v spominu.

Martin Jurkas, član št. 1.

Veselica

Chicago, Ill. — Kakor vsako leto, tako tudi letos priredi društvo "Gorenje" št. 104 SSPZ spomladansko veselico. Vršila se bo v soboto večer dne 11. aprila na 1764 Larabee St., v Koekovi dvorani blizu North Ave. Igral bo dobro znani Kochevarjev orkester. Uljudno vabimo vse na to veselico. Postrežba bo izvrstna.

Joe Sajovic.

Brzina svetlobe

Že leta 1676 je danski astronom Ro opazil, da čas, v katerem vrže Jupitrov tra svojo senco na planet, ni vedno enak, ma da je odvisen od vsakokratne oddaljenosti planeta od naše zemlje na poti okrog solnca, je odvisen od neke določene brzine svetlob ne more biti neskončno velika. Na podlagi opazovanja je zračunal, da znaša brzina sve ba 309,120 kilometrov na sekundo. Pozne brzino svetlobe določevali tudi poskuse neposredno merili na kratke razdalje. V pogledu so bili zlasti pomembni poskusi Fi ja (1808), ki je meril svetlobno brzino s po jo duhovito zamišljenega aparata, čigar bi ni sestavni del je bilo zobato kolo, ter Fo ta, ki je delal poskuse z vrtečim se zrca Vendar pa vsa ta merjenja, dasi so bila t izvršena, niso dala prav natančnih rezulta

Natančna merjenja svetlobne brzine je iz šele Američan Michelson 1878. Tudi on je rabljal vrteča se zrcala, ki jih je pa v s zmanjšanja netočnosti postavil v mnogo ve razdaljah; spočetka po 150 metrov narazen, zneje pa še več. Določil je svetlobno brzin 300,278 kilometrov v sekundi, število, ki p znanost vesplošno priznala. Profesor Mi son si je vobče zastavil za svojo življensko logo čim najtočnejšo določitev svetlobne br V ta namen je meritve od časa do časa po z vedno točnejšimi metodami in pripom Tudi je neprestano večal pot, ki jo je m preteči svetlobni žarek med merjenjem in mal presledke med posameznimi meritvami

Pri enem najnovejših poskusov 1924 je večal razdaljo med vrtečima se zrcaloma n kilometrov. Razdaljo so odmerili z najpr nejšimi instrumenti. Obe merilni postaji st na dveh visokih gorah, tako da je svet žarek prehajal z zrcala na zrcalo skozi po enakomerno ugrete zračne plasti. Na ta je izmeril svetlobno brzino na 300,038 k sekundo.

Pred dvema letoma pa se je profesor chelson kot 76letni starček iznova lotil m nja svetlobne hitrosti s še večjo natančn in s čim radikalnejšo ločitvijo vseh pogre Žal poskusov ni končal, ker je leto nato Zgradil pa je že potrebne aparate, ki jih zdaj uporabljali njegovi nasledniki na či univerzi.

Svetlobni žarek, ki ga nameravajo m se to pot ne bo razširjal na prostem, mar dolgi, prostorni cevi. Dolžina cevi, ki je de zgrajena iz pločevine, deloma pa iz betona, ša natanko eno angleško miljo, to je 1609 trov. Da se pri poizkusu izognemo more mu menjanju gostote zraka v cevi zaradi grevanja, bo zrak iz cevi po večini izsesan. rilni instrumenti so tudi v notranjščini cevi so zavarovani pred motnjami atmosfere. tve bodo ponavljali toliko časa, dokler se mezni rezultati ne bodo ujemali do natančn nekaj metrov. Za znanost namreč lahko pe ena sama decimalka novo, važno dogo in zaradi tega utegnejo biti ti poskusi ve velikega pomena.

Nova pota v zdravljenju ra

Velik napredek medicinske vede v zadnjih l

Na letnem zborovanju Avstrijske d za zatiranje raka je imel prof. dr. Ber Fischer-Wasels iz Frankfurta ob Meni zani predavanje o raku.

V zadnjih 20 letih je znanost poja marsikatero skrivnost o postanku te bole ena izmed njenih novih ugotovitev je ta, teorija o parazitarnem nastanku raka ne ljiva. A tudi teorija, ki vidi vzroke raka v lovanju vnanjih dražljajev, ne pojasnjuje bistvenega, ker gre pri raku očitno za s vrsten bolezenski življenski pojav. Pri tem delujeta dva vzroka, lokalen vzrok in pa splošna telesna dispozicija. Ta dispozicija da pri živalih doseči z rahlo kronično zastr tvijo živali s katranom ali arzenom. Po la zastrupitvi se pojavi na ranah ali opeklinah skusne živali rak. Podedovano nagnenje d ka se spremeni prav tako v to bolezen, če se val izpostavi kronični zastrupitvi.

Temelji nagnjenja do raka bodo po vsej liki v motnjah izmenjave snovi. Stanica kaže veliko manj zmožnosti za dihanje in no stopnjevano vrenje v primeri z zdravo nico. Kri kaže močno reakcijo v alkalične sm Vse to daje misliti, da je mogoče zatirati s tem, da se telo prisili do ojačenega dih in da se kri zakisli. Lokalno zdravljenje ni več tako važno kakor nekdaj, temveč je nejša odprava splošne dispozicije za to bole

Veliko pozornost je vzbudil na tem zb vanju tudi nastop predsednika družbe prof. selsberga, ki je spregovoril zelo ostre be na račun mazačev. Ti "pobijajo" raka na vsem neznanstvenih podlagah in tratijo čas, bi bila pravilna pomoč lahko še uspešna. strijska družba za zatiranje raka prosluje ko pobudo za zdravljenje te bolezn... tudi ta hajà pobuda iz lajiških krogov, a doslej so izkazale še vse takšne metode kot docela ne kovite.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

DOLGOVI KMETOV IN OBRTNIKOV RASTEJO

Ljubljana, 23. marca 1931.

Časopisi objavljajo nekaj številk iz zemljiške knjige ljubljanskega okrajnega sodišča, ki nam vsaj deloma dovolj jasno, kako se povečuje dolg kmetov in obrtnikov v ljubljanski okolici in Ljubljani slabša. Ti kmetje in obrtniki večajo svoje dolgove od meseca do meseca; če pomislimo, da so kmetje in obrtniki v okolici mesta, kakršno je Ljubljana, še na mnogo boljšem položaju kakor na vasi prav daleč kje na deželi, si lahko mislimo, kako težak položaj mora biti šele drugod, v krajih vaseh, ki so odrezane od mesta in nimajo toliko priložnosti, spravljati svoje poljedelske produkte ali produkte svoje obrti v denar, kakor mestni okoličani.

Pogled v zemljiško knjigo ljubljanskega okrajnega sodišča kaže, da je bilo samo v januarju in februarju vknjiženih na posestva devet milijonov, šeststo tisoč dinarjev (ali točno 9,600,649.73 Din). Na zemljišča Ljubljane samega odpade 4,300,000 Din, a na posestva ljubljanske okolice 5,300,000 Din. V sedmih primerih so se vknjižbe izvršile na zahtevo davčnih oblasti, torej radi davkov. Davčna uprava je izterjala davke od kmetov, obrtnikov in posestnikov hiš na ta način, da se je vknjižila za tako in tako vsoto na posestnikovo zemljišče ali stavbe. Tako je eden teh zadolženccev zaostal z davki za 17,377 Din. Če pregledamo, kdo je med teh vrstah, vidimo, da jih je precej mnogo obrtnikov; ljubljanska okolica in mesto imata mnogo mizarjev, stavbenikov, ključavničarjev itd. In mnogi teh ni mogli plačevati za svoje delavce niti zavarovalnega prispevka bolniški blagajni. Tako se je mogla tudi bolniška blagajna za več tisočakov vknjižiti na imetje obrtnikov.

Te številke dado misliti.

Če pa stopimo na vlak in se vam popeljemo in sedijo v istem vagonu kmetje iz bližnje in daljne okolice, potem slišimo vselej, kako tarnajo ljudje nad položajem. Kmetje slabo prodajajo svoje pridelke ali pa jih sploh ne prodajo, denarja k hiši ne pride mnogo, a od hiše bi morali iti tisočaki samo za davek. Tisočakov pa ni. In kmetje se pustijo ubiti. Če bi našteli v Sloveniji posestva in grunte, ki so zadolžena radi davkov, ki so zarubljena radi davkov, bi jih našteli tisoče in tisoče. Tista stara pesem se ponavlja, a topot docela resnična: da tako hudo še nikoli ni bilo, kakor je zdaj. In da tako ne more iti več dalje. In da bodo poginili . . .

Obrtniki v izrečno delavskih krajih živijo prekleto slabo življenje. Bili so časi, ko je tarnal kovinar, in je tarnal kovinar, toda enkrat obrtnik še ni tarnal, ni hotel skupnosti svoje usode z usodo rudarjev. Toda zdaj se je položaj rudarjev tako poslabšal, da spoznavajo tudi obrtniki, da so vsi propadli, ker je propadel delavec. Poglejmo samo gostilničarje v rudarskih revirjih. O — nekoč prej, ko je še bilo nekaj mazil denarja, si je rudar privoščil kdaj ob plačilnih dneh nekaj veselja, izvirajočega iz močnega vina. Toda to je takrat, kadar človeška prime za vrat. Toda kadar človeška stisne krepko, da človek jedva diha — takrat ne išče rudar niti v vinu več veselja in utopitve obupa. Gostilne v rudarskih krajih so zdaj prazne in vina izpijejo tako malo, da žive prekleto težko. No — in takle gostilničar dobi na leto po pet do deset tisoč davka odmerjenega. Da ga ne zmore, je jasno. In se pusti zarubiti. Ali pa trgovci! Bili so časi, ko so trgovci mislili, da jim nikoli ne more slaba presti. Živila prodajajo, te pa delavec mora kupiti, ker se mora preživljati. Toda rudar danes nima niti za živež. Če prejme mesečno 1000 Din za svojo družino — ki ima včasi po pet, po sedem in več otrok — potem ne ostane denarja sovolj niti za živila. In trgovci morajo posojati rudarjem blago, ne marajo, da jim blago obleži v magazinih. Rudarski dolgovi pa rastejo. V Trbovljah so bili n. pr. rudarji dolžni nekega meseca pri 23 trgovcih skupno 2 milijona Din. Čez tri mesece so bili dolžni že nad 3 milijone. Trgovci so torej v treh mesecih izdali rudarjem za nad milijon Din blaga, ki ga niso mogli plačati. In ti dolgovi rastejo v vseh delavskih revirjih v visoke številke, v več milijonov, te številke povzročajo konkurze, povzročajo nezadovoljstvo tudi v obrtniku, v trgovcu, v čevljarju, v gostilničarju. In ker bodo ti obrtniki omejili svoje nakupovanje pri veletvrdkah, se bo ta položaj poznal tudi in se že pozna v bilancah veletrgovine. Pozna se že v fabrikah, ki zapirajo svoja vrata na pol ali pa popolnoma. Delavci pa romajo na ceste. Danes premore Jugoslavija veliko armado brezposelnih, še večjo armado delno-zaposlenih in veliko armado garačev, ki pa tudi z delom prav komaj živijo.

In Jugoslavija ima veliko vojaško armado, oboroženo. Zanjo gre največji del davkov!

MRTEV NOVOROJENČEK V KAŠČI

Žena umorila otroka, kateremu je oče možev brat. — Mož dela kot izseljenec v Franciji

Iz Mokronoga poročajo o tragičnem primeru, ki se je dogodil z ženo nekega majhnega posestnika, ki je moral v tujino. Je to posestnik France G., ki je pred dobrimi dvemi leti odšel v Francijo iskat kruha in zaslužka, da bi podpiral tudi svojo družino doma, kjer je pustil na majhnem gruntu ženo in sedem otrok, starih od 2 do 11 let. Dom, hišo, grunt in ženo z otroki je pustil in priporočil v oskrbo svojemu bratu Janezu. Janez je vodil grunt nekaj časa prav dobro, toda kesneje je vendarle nekoliko popustil, rad je pogledal v kozarec in še rajši je pogledal bratovo ženo. In zgodilo se je, da je žena izseljenca zanosila s svakom Janezom in je po poldrugoletni odsotnosti rodila osmega otroka. Otrok je bil Janezov. Mati pa se je bala kazni s strani moža, če bi ta zvedel o ženini nezvestobi in da je rodila otroka z njegovim bratom. Zato je razumljivo, da je žena otroka položila v kašče in ga tamkaj pustila, nad mesec dni. Otrok je seveda podlegel že čez en dan, dva.

Izvohali so orožniki ter prišli po ženo. Priznala je, da je ubila novorojenčka iz strahu pred posledicami s strani moža. Sodnik v Mokronogu je ženo zaslišal ter sestavil zapisnik, nato pa jo je pustil na svobodo, da se vrne k svojim sedmerim otročičem.

ZVEZA VSEH DELAVSKIH KULTURNIH ORGANIZACIJ V JUGOSLAVIJI

Konferenca delavskih kulturnih organizacij vse države je sklenila osnovati enoten forum, ki naj vodi izobraževalno delo

V nedeljo 15. marca so se sešli v Zagrebu delegatje raznih delavskih kulturnih organizacij, v katerih se zbirajo razredno-zavedni delavci, zlasti še mladina raznih jugoslovanskih pokrajin, da sklepajo o tem, kako bi vse to delavsko izobraževano gibanje bolj centralizirali, da bi bilo gibanje bolj enotno.

Slovenci so imeli že pred vojno svojo lastno delavsko izobraževalno organizacijo "Vzajemnost", kesneje so imeli "Svobodo." In ko je po sesulu Avstrije prišla Jugoslavija, so slovenski delavci ostali spet zvesti svoji izobraževalni organizaciji "Svobodi", ki deluje zadnja leta z veliko vnemo. Hrvatje imajo spet nekaj svojih organizacij, ki pa niso tako splošne kulturne, kakor je "Svoboda", marveč imajo nekaj pevskih zborov, diletantskih odrov itd. Mnogo bolje so organizirani Bosanci, ki imajo v Sarajevu svojo kulturno in sportno organizacijo, ki ima več podružnic v Bosni, Beograjčani in Srbi spet imajo zase svoje organizacije, ki pa so bolj lokalne.

Sarajevčani izdajajo svoj list "Naša snaga" (Naša moč), slovenska "Svoboda" pa izdaja svoj list "Svobodo", dokaj obširen mesečnik z izbrano vsebino, kjer prinaša leposlovne stvari in članke in eseje in beležke itd. Kot mesečnik za vse delavske kulturne probleme je "Svoboda" edina taka revija v Jugoslaviji.

Pri taki razbitosti delavskih kulturnih organizacij je seveda jasno, da bo tako — bolj ali manj tudi ostalo (v organizacijskem pogledu). Mislimo namreč, da ne bo nikoli s pridom mogoče vse delavske kulturne organizacije v državi zediniti v eno samo organizacijo, ker smo si po jeziku (in kulturne organizacije nosijo vedno nekak naroden pečat) in po višini že uspelega izobraževalnega dela različni. Slovenija ima n. pr. samo eno delavsko kulturno organizacijo — "Svobodo", dočim vidimo, da Hrvatje in Srbi nimajo take enotne delavsko-kulturne zveze. Zato bi pri stopitvi teh organizacij v eno organizacijo trpel ta ali oni del.

Toda pogostoma so že spoznali, da je treba vsaj tesnejšega sodelovanja, da je treba marsikdaj vendarle nastopiti enotno. Tako n. pr. pri mednarodnih delavskih olimpijadah pride pogostoma do vročih debat, katera skupina iz Jugoslavije ima pravico nastopiti tamkaj kot prava predstavnica jugoslovanskega delavskega izobraževalnega gibanja.

Zato je bilo nujno, da se iz raznih delavskih izobraževalnih zvez sestavi vsaj nekak skupni odbor, nekak forum, ki bi vsaj za inozemstvo nastopal enotno, kot predstavnik naših izobr. zvez. In zato se je vršila 15. t. m. konferenca delegatov kulturnih delavskih zvez in sicer delegatje "Svobode" iz Slovenije (Stukelj, dr. Jelenc, Stanko), delegatje delavske izobraževalne centrale iz Beograda in Zveze delavskih kulturnih in sportnih organizacij iz Sarajeva. Konferenca je trajala ves dan in se je dosegel popoln sporazum. Vpoštevajoč položaj teh zvez in njihov razvoj, so delegatje sklenili izvoliti enoten odbor iz vseh treh zvez, ki naj se imenuje "Delavsko kulturna zajednica Jugoslavije", ki naj zastopa vse delavske izobraščevalne zveze proti inozemstvu, javnosti in centralnim oblastem.

Vsekakor bo ta skupni odbor pomagal še večjemu razmahu delavskega kulturnega gibanja v državi.

DROBNE VESTI

Nezakonska mati za svojega otroka

Nekje v Savinjski dolini živi dekle, ki je postalo nezakonska mati. Oče otroka je nekje s Kranjskega in se je ta oče oženil z drugo. Nekdanjega dekleta z otrokom pa je zapustil popolnoma, Toda ta nezakonska mati je bila dobra mati, skrbela je za otroka kar najbolje in ljubila ga je, pa čeprav so radi otroka kazali s prstom za njo.

Toda mož je hotel otroka vzeti dekletu in ga sprejeti v svojo družino. Sodišče je tudi odločilo tako, da mora nezakonska mati oddati otroka možu. Žena tega moža je prišla z orožnikom do nezakonske matere v Savinjsko dolino ter velela, da ji mora otroka prepustiti. Dekle se seveda braniti ni moglo, saj je bil za to tujko, ki ji je vzela moža in hoče zdaj vzeti še otroka, žandar. Izročila je otroka, a ji je bilo tako hudo, da je rekla, da mora in bo spremljala tujko do Celja. Tamkaj pa se bo poslovila. In so sedli na vlak: mati z otrokom, tujka s Kranjskega in žandar. In so se peljali proti Celju. Toda v Celju bi se morala nezakonska mati posloviti od svojega otroka in ga prepustiti tuji ženski, ki ni otroku ne mati ne nič, marveč samo žena otrokovega očeta. Hudo je postalo materi, tako hudo, da je iztrgala s silo tujki svojega otroka iz rok in hotela ubežati z njim. Toda povsod, kjer se bije boj src in boj ljubezni, povsod kjer se dogajajo take-le tako intimne tragedije, povsod tja mora vdreti policija s svojo oblastjo in napraviti — red. In tudi tu, ko sta se mati in tujka sprli in stepli za otroka, je nastopila policija in odvedla obe ženski na stražnico. Tamkaj je tujka vzela otroka in z njim zbežala. Prava mati pa je ostala brez otroka, ki so ji ga ukradli s pomočjo policije, ostala je sama v stražnici med uniformiranimi varuhi pisanih zakonov, ne oziraje se na zakone, pisane s srčno krvjo matere, ki je nosila in rodila otroka. In ki ji je bil ta otrok, dasi je bil spočet brez cerkvenega blagoslova, tako drag, ki ji je bil ta otrok edini živi spomin na nekdanjo njeno ljubezen do nekega moža — da je čutila, da tu pravica ne bi bila smela izpregovoriti ne tako ne drugače, da je vsa stvar z otrokom samo njena zadeva in nikogar drugega pod solncem.

Toda kaj bi človek drugega, če je slab in če je v svetu zaznamovan kot "nezakonska mati", kaj bi drugega, kot odšel k odvetniku, ki naj mu pomaga s trdimi in suhimi paragrafi do otroka, za katerim je mati jokala prav iz srca. In je šla žena k odvetniku in mu prepustila, da izvojuje zanjo borbo tako, da dobi nazaj otroka, ki so ji ga vzeli.

Kar odveč je, govoriti tu o nezakonski materi. To je mati z najčistejšim srcem, ki ljubi otroka radi otroka, ki je bil v ljubezni spočet, pa čeprav brez blagoslova. Kako zelo grešijo tisti, ki mečejo toliko blata v take matere.

Deset let "Konzumenta"

V torek, dne 31. marca, je minulo deset let, odkar je začelo izhajati glasilo slovenskega delavskega zadružništva "Konzument."

"Naše zadružništvo ima izvesti neenak boj z Golijatom privatnega kapitala.

Ako bi se opiralo v tem boju samo na sredstva, ki jih vporablja v konkurenčnem boju privatna trgovina in kapitalizem, bi moralo v tem neenakem boju podleči. Mi pa nočemo podleči, ampak zmagati. Zato ne smemo pustiti neizrabljenega našega najmočnejšega orožja: orožja duha, zavesti skupnosti in spoznanja, da nismo samo trgovina, ampak organizirana vojska, ki je poklicana, da vrže vse dosedanje — brezposelnost nagrajujoče — gospodarstvo iz svojih temeljev. Vse člane te vojske, tako zadružnike, kakor sotrudnike in člane uprave in načelstva, mora družiti iz vseh teh razlogov nerazdružljiva zavest skupnosti in velikega cilja, za kojim gremo."

Te besede je dal izdajatelj, to je Konzumno društvo za Slovenijo, mlademu detetu na pot, ko gotovo ni mislil, da bo ta otrok doživel desetletnico in postal glasilo Zveze, ki združuje danes 59 delavskih zadrug po skoro vsej Jugoslaviji.

Ni dolga ta doba, ali ako pregledujemo seznam o dobi izhajanja slovenskih delavskih časopisov, je pač to lepa doba. Koliko je bilo med tem storjenega, koliko uspehov in bojev, pri katerih je "Konzument" po svoji najboljši moči vedno sodeloval, ve le oni, ki je sodeloval, ali pa oni, ki čita "Konzumenta". Uspehi so častni in že ti sami uspehi nam nudijo zadostno garancijo, da bo "Konzument" lahko pripomogel še k nadaljnjim novim uspehom, ki nas še čakajo in ki so še potrebni. Ako je list že doslej opravičil potrebnost svojega izhajanja, je in bo potreben še toliko bolj poslej, ko se bližamo vedno hujšim gospodarskim krizam in pa bojem, ki jih povzročajo in jih bodo te krize še povzročile. Brez dobrega vodiča, brez stalnega mentorja in svetovalca nam bo pač težko ohraniti naše ljudi, naše zadrugarje in prijatelje dobro informirane o delu in namenih zadružništva.

Torej: ko gledamo na delo, ki ga je izvršil "Konzument" v teh zadnjih desetih letih, se moramo popolnoma jasno zavedati potrebnosti tega našega glasila tudi še v naprej in gornje besede, ki jih je dobil list na pot od ene zadruge, naj postanejo last vseh naših zadrug in zadrugarjev in naj bodo vodilna misel našega lista.—**Cvetko Kristan**, Ljubljana.

Šolstvo trpi radi krize

Šole širom Združenih držav so v nevarnosti, da se jim znižajo proračuni. V nekaterih poljedelskih državah, ki so trpele radi suše, je bilo nemogoče iztirjati šolske davke in na tisoče učiteljev je dobilo od septembra le enkrat ali dvakrat svojo plačo. V eni državi je bil v vsej resnosti stavljen predlog, da se vse šole zaprejo za eno leto. Nekje se učenci namečeja v en razred, tako da trpi ves poduk. Proračunske postave za učitelje in šolske priprave se znižajo in tako trpi vse šolstvo.

Večja mesta, kakor New York, Detroit in Boston, niso dosedaj pustila, da bi gospodarska kriza imela zle posledice na šolstvo. Narodno prosvetno udruženje (National Education Association) postavlja ta mesta drugim občinam za vzgled.

V svojem pozivu na občine to udruženje svari občine, da nimamo pravico šteditи na račun mladine. Oni so prvi. Narod se more spasiti le in more napredovati le, ako se mladina vzgoji. Priznavajo se sedanje težkoče mnogih občin, ali one ne smejo žrtvovati mladine. In biti pravični mladini pomenja biti tudi pravični napram učiteljem. Učiteljske plače na deželi so itak bile vedno mizerne. Znižati sedaj njihove plače bi pomenjalo rušiti ves šolski sistem.—Flis.

Skopi Škoti

O skoposti Škotov krožijo po svetu nebroj dobrih in slabih dovtipov in Škoti sami se takim dovtipom najbolj smejejo, ker so ponosni na svojo varčnost.

Nekaj takih dovtipov je objavil profesor angleškega jezika na Dunaju MacCallun, ki je sam Škot. Ta pripoveduje tako-le:

"Škoti se prav nič ne ozirajo na železni zakon narave, da je ljubezen navadno precej draga stvar in za mlada dekleta ni posebna prijetnost, če imajo Škota za ženina. Tako je neke lepe nedelje spremljal Škot svojega dekleta na sprehod in je govoril cele štiri ure samo o svoji ljubezni, češ tako bo sprehod še najcenejši. Ko pa je že vse utrujeno dekle zavilo v neko slaščičarno, se je moral tudi fant odločiti, da ji nekaj kupi in ji je res plačal za 50 vinarjev malinovca. Nato sta nadaljevala svoj sprehod, fant pa ves čas ni govoril drugega kakor o tem, koliko denarja zapravi fant z dekletom, če jo pelje 52-krat na leto v slaščičarno in ji vsakokrat kupi malinovca za 50 vinarjev.

Nekega drugega Škota pa je vprašal njegov prijatelj v ponedeljek: "Kako pa je bilo včeraj? Ti si bil vendar celo popoldne na izletu z dekletom. Presneto je moralo biti to drago!" — "Ni bilo ravno prehudo", je odgovoril fant, "oba skupaj sva zapravila 6 šilingov. Več namreč ona ni imela s seboj!"

Zakonski par brez otrok pa je hotel vzeti kakšnega otroka za svojega. Po dolgem posvetovanju sta se oba zakonca odločila za deklico. "Zakaj pa ne vzamete rajši fanta?" — so spraševali sorodniki, ki so prišli na obisk. "Res je že", je odgovorila Škotinja, "da bi nama bil fantek ljubši. V omari pa imam lep spomladanski plašč in tega bo dekle še lahko dolgo nosilo, ko bo staro 20 let."

Na Škotskem je navada, da jemljejo ljudje, ki se selijo, iz svojega starega stanovanja v novo stanovanje tudi tapete. Škoti namreč pritrjujejo tapete na stene samo z žeblički, da jih pri selitvi lahko jemljejo s seboj.

Neka potovalna pisarna pa je dosegla sijajne uspehe, ko je začela prirejati družabna potovanja na Črno morje. Naglo kot blisk se je bila namreč med Škoti raznesla novica, da si vsak, kdor pride na Črno morje, tam lahko zastonj napolni svoje nalivno pero.

V neki rodbini so se posvetovali, kako bi se najložje ubranili tatov. Sklenili so, da si kupijo psa čuvaja. Skrbni in varčni gospodar pa je rekel: "Čemu pa psa? Če bo res tat prišel, zaženemo lahko sami lajati, pa še taksa za pasje znamke nam ne bo treba plačati!"

Fall izgubil prizivi

Washington, D. C. — Albert B. Fall, bivši tajnik notranjih zadev v Hardingovi administraciji, ki je bil obsojen na eno leto zapora in $100,000 plačila, ker je vzel podkupnino od oljnih magnatov v znani teapotdomski aferi, je te dni izgubil priziv na distriktnem apelatnem sodišču. Fall ima še eno instanco: vrhovno zvezno sodišče, na katero se lahko pritoži, ali pa mora iti v zapor. Fall je star 69 let. Njegovi odvetniki pravijo, da je neozdravljivo bolan.

Dr. Leonid Andrenko,
astronom, Ljeningrad.

Ali so tudi na drugih planetih živa bitja?

Življenje lahko nastane tudi tam, kjer ni enakih življenskih elementov kot so na zemlji

Če si zastavimo vprašanje, ali so tudi na drugih planetih živa bitja, moramo najprej odgovoriti na neko drugo vprašanje, namreč: Ali so na tej ali oni zvezdi sploh dani osnovni življenjski pogoji, kakor smo jih spoznali na naši zemlji in ki si brez njih ne moremo misliti življenja?? Kako je tam z vodo, zrakom, temperaturo?

Dolgo časa je bil v ospredju splošnega zanimanja Mars s svojimi "kanali". Tudi o Veneri (Večernici) so mislili, da je na nji mogoče podobno življenje kot na zemlji. Nedavno pa sta Saint John in Nicolson z zvezdarno Mount Wilson dognala spektrografično (z raziskavanjem svetlobe), da na Veneri ni vode in vodnih hlapov; potemtakem nima enega najvažnejših pogojev za življenje. Merkur, ta najmanjši in solncu najbližji planet, sploh nima ozračja. Tudi z velikimi planeti: Jupiterom, Saturnom, Uranom in in Neptunom, ni nič boljše. Ti planeti so na pol žareča nebesna telesa, na katerih bi že zaradi visoke temperature ne bilo mogoče podobno življenje kot ga imamo na zemlji, tudi če bi sicer imeli vse druge pogoje. Potemtakem se vidi, da ima naša majhna zemlja čudovito prednost pred vsemi drugimi planeti: ona je v vsem osončju edin planet z živimi bitji. Tak sklep danes pogosto slišiš ali čitaš. Toda — ali res tako?

Venera in drugi planeti zares nimajo ne vode niti kisika; torej tam ni mogoče življenje, ki bi bilo podobno našemu na zemlji. Med vsemi številnimi spojinami, ki so mogoče med 92 prvinami ali elementi, so za življenje posebno važne tako zvane "organske spojine": beljakovine, maščobe, ogljikovi hidrati, t. j. spojine, ki obstoje iz ogljika, vodika, kisika, dušika in majhnih primesi žvepla, fosforja in drugih prvin. Beljakovina živalskih in rastlinskih stanic je kot protoplazma vprav podlaga vsakega življenja.

To spoznanje pa nas nikakor ne sme zapeljati k nazoru, da je kot podlaga življenja mogoča samo in edinole beljakovina. Torej je zadeva takale: Na zemlji mora vsaka živ imeti protoplazmo, t. j. beljakovino; to je za zemeljsko življenje neobhodno potreben pogoj. Lahko pa si zamislimo tudi življenje, ki ima drugačne pogoje kot zemeljsko, torej lahko druge kemične spojine dajejo drugačno življenjsko podlago. Če se nočemo pri tem ugibanju izgubiti v brezkončnih spekulacijah, si zamišljamo pogoj, da naj imajo te spojine slične lastnosti kakor na našem planetu protoplazma. V periodičnem sistemu zares nahajamo analoge, ki imajo enake lastnosti kakor omenjeni, za vsako živ tolikanj značilni živiji. Prav radi tega, ker se lastnosti teh analogov ne ujemajo nikakor z lastnostmi omenjenih "življenjskih" elementov, marveč se celo razlikujejo od slednjih, se nam odkriva možnost, da ti elementi na mestu zemeljskih tvorijo spojine, ki utegnejo pod drugačnimi pogoji postati nositeljice nekoliko drugačnega življenja. Tako bi mogel n. pr. silicij nadomestiti ogljik, žveplo bi stopilo na mesto kisika in fosfor bi zamenjal dušik, medtem ko bi vodik našel nadomestilo morda v selenu ali telurju. Če primerjamo ogljik in silicij, spoznamo, da sta si obe, sicer zelo razširjeni prvini v marsičem podobni; imata lastnosti, ki jih razlikujemo samo po njih stopnjevitosti. Ogljik, ta svojsko-organski element, tvori svoje spojine v okviru, ki mu ga daje temperatura na naši zemlji. Ob višjih temperaturah, ki po vsej verjetnosti vladajo na drugih planetih morda te spojine niso mogoče, pač pa bi utegnili najti ustrezajoče spojine silicija, ki je ogljiku tako zelo soroden, a prinas velja za izrazilo "anorganski" element, ki ga nahajamo samo v kameninah. Slično velja nemara tudi za planete, na katerih je temperatura nižja od zemeljske. Po naših izkušnjah o nadomestljivosti nekega osnovnega elementa z njemu zelo sorodnim — morejo na siliciju kot osnovni prvini nastale spojine prav verjetno biti podlaga življenju, ki nastaja pod drugimi pogoji kot zemeljsko življenje.

Če sprejmemo to vseskoz dopustno podmeno, smo lahko mirno preverjeni, da življenje v vsemirju ni omejeno zgolj na našo majhno zemljo, marveč da se razvija in kipi tudi na zvezdah, kjer ni onih "življenjskih" elementov, ki si brez njih ne moremo zamisliti življenja na našem planetu.

Zadnje pribežališče goril

Kdo vse ne toži dandanes o stanovanjski krizi? Tudi gorile so postale žrtev teh razmer. Beli kolonizatorji se pomikajo čim dalje globlje v osrčja srednje Afrike in to pomeni za gorile, da se ne morejo več tako svobodno gibati kakor prej. O tem poroča podrobneje ekspedicija, ki jo je lani poslal v Belgijski Kongo ameriški Carnegiejev zavod in ki je proučila navade teh zanimivih in danes že zelo redkih opičjih velikanov.

V Belgijskem Kongu so ustanovali obsežno zaščitno ozemlje, v katerem žive zadnji eksemplarji največjih človeških opic. Zaščitili so jih zato, ker so delale veliko škodo rastlinskim kulturam in so prišle zategadelj na listo škodljivih živali, ki jih je treba uničiti. Danes pa jih ne sme v prirodnem parku nihče loviti.

Čudno je, kako živijo te živali. Ponoči ležejo mladiči s samico v primitivnem gnezdu iz vej in trave, ki je zgrajeno običajno na tleh. Samec pa sloni ob najbližjem drevesnem deblu in čuva. A tega dela ne opravlja zastonj, kajti čez dan mu mora družina servirati najboljše grižljaje, ki jih kje najde. In gorje ji, če tega ne vrši hitro in točno! Samec je kaj hiter z delitvijo krepkih udarcev in zaušnic.

Navzlic temu je gorila vse prej nego pretepaška žival. Če je le mogoče, se izogne boju. Če jo kdo napade, prične najprvo strahovito rjoveti in se bije s pestmi po mogočnih prsih, kakor da hoče s tem prestrašiti nasprotnika. Če to ne pomaga, se hipoma obrne in skuša pobegniti. Zaradi svoje okornosti pa ne more hitro naprej in nasprotnik jo tako lahko dohiti — če ga je volja. Kajti v tem primeru se gorila zvendarle odloči za boj — in ta boj je zaradi velikanove strahotne moči nečuveno divji. S svojimi rokami, ki merijo razprostrte malo manj nego tri metre, lahko "objame" človeka tako, da mu pokomi vsa rebra. Zgodilo se je že, da je gorila na ta način premagala leva — in to vendar ni kar si bodi.

RAZNE VESTI

Kampanja za odpravo injunkcij

Harrisburg, Pa.—V državi legislaturi so bili predloženi načrti za odpravo injunkcij proti delavskim unijam in "yellow dog" pogodb.

Načrte je sestavila državna delavska federacija s sodelovanjem pittsburškega komiteja Unije za ameriške civilne svoboščine.

Delodajalci zahtevajo redukcijo mezd

Boston, Mass. — Organizirani cestni železničarji v Lowellu, Lawrencu, Fall Riverju in v nekaterih drugih mestih glasujejo o 10% mezdnem znižanju, ki ga zahtevajo delodajalci kot pogoj za obnovitev pogodbe.

Nova unija tekstilnih delavcev

Lawrence, Mass. — Te dni je bil izdan državni čarter novi uniji tekstilnih delavcev, ki jo je organiziral neki odvetnik. Tekstilni delavec, ki ni ameriški državljan, ne more postati član unije.

Zamorci v mestnem departmentu

Detroit, Mich. — Župan Murphy je nedavno imenoval tri zamorske zdravnike za člane direktorija mestnih bolnišnic. To je prvi slučaj imenovanja zamorcev na to važno pozicijo.

Erih Dwinger:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prevedel Tone Seliškar

Zopet sem padel v grozavico. In zopet so se odprla vrata, In zopet . . .

To se je ponavljalo do jutra, dokler ni popustila vročina. Šestkrat, osemkrat sem se zdrknil: "No, moj dragi mladenič . . . ?"

Komaj se je zdanilo, je prihrumelo v sobo nekaj sanitejcev. "Idji, pašol!" so klicali razburjeno. Komaj smo razumeli kaj hočejo, so nas že znosili skozi ograjena vrata. Če je le bila iskrica življenja v katerem, iti je moral.

Pri izhodu sem se še enkrat ozrl. Schmidta in junkerja so prevalili na tla, da so lahko druge naložili na nosilnice. Oba sta ležala poleg moje postelje na trebuhu s trpečim izrazom na obrazu. Stegnjena sta, kakor da bi bila pripeta na natezalnico.

"Vso bolnico bodo izpraznili," je šepetal neki pešec, ki je imel strel skozi lica. "Menda je ena sama proga še prosta, vse druge so že obstreljevane od naših bojnih ladij!"

Schnarrenberg hrešči. Njegov obraz ima izraz buldoga. Ima silne kosti in pokrtačene brke. Njegovo nizko čelo je mokro od razburjenja. "Kaj vam nisem rekel, praporščak! Kaj vam nisem rekel! Oh, te svinje — v zadnjem trenutku . . ."

Jaz sem apatičen do vsega. Nimam več moči ne do veselja, ne do bolečin. Želim si samo miru, ah vsaj enkrat miru — teden dni, mesec, leta. Predstavljam si, kako bi bilo . . . Vzel bi me na svojo ladjo in me odpeljal v Kiel . . . Ležal bi v lepi kajuti, kjer visi slika moje matere . . .

Skozi okno našega vagona vidim ravno pokrajino. Včasih še slišimo bobnenje topov. Včasih lete kolesa preko izogibalnih tirov. Vsak sunek, vsak strel zbode kakor igla v naše rane, vsak ovinek nas oddaljuje od našega hrepenenja. Zavest, da so nas odpeljali tik pred rešitvijo, da smo bili baš sedaj pravzaprav v drugo ujeti, nas boli. Še celo Brünninghaus, ta, ki jemlje vse tako lahko, ki se znajde takoj v vsakem položaju, še ta moleči. Podbielski bi se potolažil, le, če bi imel kaj jesti. Toda še na to so pozabili v tej silni naglici. In moj podčastnik? Njegov obraz je rumen. Strašno trpi.

•

Tudi v Moskvo smo se pripeljali ponoči. Zopet smo čakali ure in ure na odprti progi. Potem so nas znosili v nalašč za to pripravljene vozove električne. Vozovi so se premetavali sem in tja skozi slabo razsvetljene ulice. Zopet so nas znosili skozi pregrajena vrata, ob kateri sta stražila dva vojaka s pripravljenim orožjem. V srednjem hodniku nekega poslopja, ki je bilo podobno kasarni, so nas odložili. Na stranskem hodniku je bilo naloženih štirideset do petdeset mrličev. Iz vseh nadstropij so jih nosili. Postelje morajo biti pripravljene za nove . . .

Drugega za drugim so vzdignili in ga odnesli v zatohlo kopalnico. Z obvezami vred so nas vtaknili v mlačno vodo, ki je imela oster duh. Pod pazduho in na kosmatine pod trebuhom mi je nekdo položil pest rjavega mazila. Sanitejec, močan kakor medved, me je oblekel v bolniško perilo in me na svojih rokah odnesel v veliko dvorano, v kateri je gorela motna petrolejka. "To je zdravljenje po načinu Kneipa, gospoda!" sem slišal mrmrati Brünninghausa.

Zopet je moja postelj napol topla in onesnažena od smrdečega gnoja. Moje perilo se oprijemlje mokrega telesa, obe moji obvezi sta premočeni in slamnjača je od njih vlažna. Na moji postelji ni odeje, samo umazan platen prt. Zobje so mi šlepetali, rane so gorele. Gnojni sprijemki na moji blazini so me dražili, dokler se mi ni obrnil želodec. Toda nisem mogel dvigniti glave, niti je nisem mogel premakniti na rob postelje. Bruhnil sem kar po sebi, po prsih, po vratu. Ker nisem imel ničesar hrane v sebi, je prišlo iz mene le šlajm in žolč. Toda ta smrad je vsaj zatrl duh po gnoju, in vsaj ni tuj. Je vsaj moj. In to je dobro.

Ko se je zdanilo, sem videl, da leži na moji levi strani Schnarrenberg, na desni pa tuj mož z lepo polno brado. Imeti mora strel skozi pljuča, zakaj, kašlja mnogokrat in takrat mu zlezejo na ustnice mali, biserdeči mehurčki. V nasprotni vrsti ležita Brünninghaus in Podbielski. Njima je najbolje. Schmidta, Bahra in Blanka ni videti.

"Dobro jutro, gospoda!" je zaklical Brünninghaus preko postelj. "Ste videli hudiča! Sedaj nas bodo menda pustili pri miru!" Obračal se je na vse strani in nas ogledoval.

"Ko bi le te preklete zeljnate čorbe ne bilo!" je brundal Podbielski. Je to orjak z očmi kakor kak bernadinec, ogromnimi pleči in silnimi rokami. Njegova brada mu pada kakor rjav kožuh na prsa. Že na fronti so ga klicali kar kratko "Pod."

Gledal sem vse po vrsti. Tako sem slab in zbit, da niti govoriti ne morem. Samo z očmi jim kažem svoje zadovoljstvo, da sem z njimi skupaj.

"Kako se počutite, junker?" je vprašal Brünn.

Trudno sem se mu nasmehnil. "Dobro, Brünn, dobro!" sem mu hvaležno dejal.

"Ko bi le mogel hoditi!" je menil Pod. Potem bi že preskrbel našega malega! He, sanitejec . . ." je zaklical s svojim globokim glasom. Prišel je sanitejec. Ti so različni. Eni so dobri in postrežljivi, drugi osorni in surovi. Pod si potegne odejo raz sebe in pokaže name. "Meni je vroče. Daj onemu, kamerad!"

"Ne, Pod! Zakaj to?" sem vzkliknil naraho.

"Drži šnobo, junker!"

Ob osmih zvečer so prišle sestre. So bile to nežne stvarice s finimi prstki — kakor da so prišle iz pravljice. Izpod njihovih snežnobelih plaščev so se svetile svilene nogavice vseh barv in majceni šolnčki z visokimi petami. Vrsto, v kateri sem ležal jaz, je prevzela velika črnooka. Ko je šla mimo moje postelje, je obstala. "Koliko ste stari?" je vprašala.

"Sedemnajst," sem odgovoril tiho, da ne bi čuli drugi. Ko se je sklonila nad mojo glavo, da zapiše na desko bel križ, me je prijetno obdal vonj njenih las in svežega mila.

Pred poldnevom so prinesli sanitejci nosila. Po dva in dva so nas odnašali v operacijsko sobo. Vsakokrat je planil iz sobe grozanski krik. Mislil sem, da kriče vsi ranjenci enako. Pa ni tako. Vsaka narodnost kriči drugače. Nemec se močno loči od Avstrijca, Madžar od Turka. Potem sem tudi kmalu zaznal, da kriče najbolj močni ljudje. Slabotni molče in so bolj odporni napram bolečinam.

Skupno s Schnarrenbergom so naju odnesli. "Midva ne bova kričala, kaj ne, praporščak!" je zamrmral še v poslednjem trenutku. "Pokaživa tem svinjam . . ."

Ko so me položili na belo mizo, so me obstopile vse sestre. "Poglejte, gospod doktor, pravcati otrok!" je dejala neka blondinka.

(Dalje prihodnjič.)

Bajno bogastvo indskih mogotcev

Dežela, ki hrani v svojih zakladnicah največ dragih kamnov, ni treba da bi bilo tudi v resnici najbolj bogata. Brez živeža človek lahko umre od gladu pri polni skrinji briljantov in rubinov.

Že od pamtiveka je Indija bogatela z izvažanjem žlahtnih pridelkov svojih blagoslovljenih tal. V zameno zanje jo je Zapad obsipal z zlatom in srebrom. Na ta način so se počasi nagromadili fantastični zakladi in neizmerna bogastva indijskih princev, o katerih vedo tolikanj povedati posetniki teh sodobnih Krezov.

V deželi, kjer denar le skopo kroži med ljudstvom, kjer so slaba in nevarna pota pa malenkostna trgovina, lahko človek obogati samo na ta način, da zbira dragocenosti. Naj sledi v pojasnilo nekaj številk: Mogotec Akbar je imel za časa vstaje v svoji rezidenci deset milijonov funtov šterlingov v zlatih novcih. Ranjit Singgh je imel prav tako velik zaklad v Lahore. Zanimiva je zgodovina dežele Kvalior, ki meri nekako 20 kvadratnih kilometrov in slovi po svojem lepem rožnatem marmorju. Ko so jo zaradi neke vstaje začasno zasedli Angleži, je pregnani prestolonaslednik izpolnil vse najsramotnejše pogoje zmagovalcev, samo da so mu vrnili njegovo palačo. V njej je bil namreč, kakor se je pozneje izvedelo, skrit zaklad s fantastičnimi množinami zlatega denarja.

Gospodar, v čigar rokah se stekajo vsi dohodki dežele, porabi seveda precejšen delež za svoje podložnike. Doberšen odstotek pa mora potrošiti tudi zase. Podložniki bi namreč postrani gledali svojega gospodarja, če bi ne živel v pomposnem luksuzu. Bogastvo in sijaj maharadže se izražata v njih kot prestiž in narodni ponos. Večina indskih mogotcev niti ne ve natančno, kolikšno je njih bogastvo. Nekako leto dni bo tega, kar je dal neki suveren ob zasedbi prestola poklicati nekega domačega draguljarja, da bi mu pregledal in ocenil zakladnico. Po dveh dneh pregledovanja pa je draguljar odklonil ocenjevanje, češ, da bi samo za sestavljanje seznama dragih kamnov potreboval najmanj leto dni.

Treba je pomisliti, da so že dva tisoč let poprej, preden je Vasco da Cama odkril pomorsko pot v Indijo, prinašale v deželo neštevilne trgovske karavane zlato in dragulje. Kar pa se tiče dotoka dragocenih kovin v zadnjih štiri sto letih, odkar nas spajajo z Indijo pomorske zveze, so izračunali na podlagi prav zanesljivih podatkov naslednje številke: Zlata je prišlo v deželo za preko pol milijarde funtov šterlingov. Tudi dandanašnji se še stekajo v Indijo velikanske množine denarja.

In kam gre vsa ta dragocena kovina? Gotovo ne vsa v državne blagajne. V svojem obtoku pronica in izginja počasi v neštevilnih zakladnicah in zakladničicah, kar čisto odgovarja duhu Indcev, ki so, kakor morda nobeno drugo ljudstvo, udarjeni na zbiranje in kopičenje dragocenosti. Po bazarih in zakotnih mestnih ulicah srečava človek ljudi, čijih vnanjost je samo vnebovpijoče siromaštvo. Toda bodite prepričani, da jih večina stiska in skrbno hrani lepe kupčke vsakovrstnih zlatnikov. Neki, pred kratkim upokojeni angleški višji uradnik v Indiji, ki je zelo dobro poučen o tamkajšnjih prilikah je pripovedoval v krogu prijateljev, da, če bi Indija hotela, bi lahko plačala vse stroške svetovne vojne, vse izdatke zmagovalcev kakor tudi premagancev, ne da bi se ji kaj prida poznalo. Zlato in srebro izginjata v tej deželi, ne da bi kdo vedel kako in kam. Zadnjih trideset let je izginilo na ta način za 365 milijonov funtov šterlingov zlatih in srebrnih novcev.

Major Yeates Brown, ki je z vso vestnostjo proučeval to zagonetno vprašanje trdi, da so morale dobršen del te vsote pogoltniti kleti templjev, drug, enako lep delež pa se je zamenjal za drago kamenje in požrle so ga prastare zakladnice, od katerih se Indija že kar duši.

V vseh časih, zlasti pa pred odkritjem Amerike in južne Afrike, je bila Indija glavni rezervoar, ki je zalagal ves svet z dragim kamenjem. Spomnimo se samo slavnih zgodovinskih dijamantov, med katerimi so najbbilj znani: Koh-I-Noor, Orlov, Pitt, Veliki Mogul, Darya-I-Noor, Nizam, Ta-I-Mah, Baroda itd.

Poleg dijamantov pa ne smemo pozabiti rubinov, safirjev, smaragdov, berilov in biserov, ki se najlepši med njimi blešče v kraljevskih kronah raznih držav.

In kaj naj človek počne s tolikšnim bogastvom in sijajem? Ali naj ga za večno zapira v skrinje temnih zakladnic? Kaj še! Celo Indci se s tem ne bi mogli sprijazniti. Maharadže, ki so lastniki teh zakladov, se odevajo vanje od pet do temena, kadar se ob svečanih prilikah pokažejo ljudstvu. Na ta način vsaj "na videz" nekaj darujejo svojim podanikom.

Na slavnostni sprejem 1903 so prišli vsi indski princi oblečeni v bajne kostume, ki so bili od samih draguljev težji od najbolj masivnih železnih viteških oklepov. Sprejemna dvorana v palači Devan I Am v Delhiju, ki se vidi, kakor da bi jo bili gradili zlatarji in draguljarji, ne pa zidarji, je zbrala takrat med svojimi zlatimi stenami tolikšno bogastvo in sijaj, kakor ga ni bilo zbranega na enem samem kraju še nikoli v zgodovini. Najsi so bile uniforme velikašev z zapada še tako bogato ovešene z najraznovrstnejšimi redovi princev so se videle siromašne in ničeve. Dvorana je bila okrašena z venci od samih biserov, med katerimi so bili najmanjši večji od graha. Po stenah so krog in krog viseli nizi biserov v vseh barvnih odtenkih, od snežno belih pa do rožnato nadahnjenih vzorcev. Kdor je videl vse to bogastvo in sijaj, je moral postati skeptičen glede na izjave indskih nacionalistov, ki venomer dolže Anglijo, da je pod njeno oblastjo Indija obubožala. ("Živ. in svet".)

Žepni Koledar S. N. P. J.

Izdali smo tudi letos krasni, lepo v črno platno vezani žepni koledar; knjižica obsega 124 strani, nekaj zelo priporočljivega za vsakega človeka. Na rokah jih imamo še par sto. Naročite jih hitro, ker bodo kmalu pošli. Žepni koledar stane samo 25c. Pošljite nam naročilo in priložite 25c v pismo. Naslovite pismo na Prosveto, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Dobra novica za bolnike

MOŠKI IN ŽENSKE, ako trpite na kroničnih ali nervoznih nerednostih, ne obupajte, tudi če vam drugi zdravniki niso pomagali.

Ako trpite na revmatizmu, lumbago, želodčne nerednosti, na jetrih, nesvoznosti ali izredno stanje, krvne nerednosti, kožne bolezni, bolečine v hrbtu, napetnici, omotici, glavobolu, zlati žili, kašlju, prehladu, bronkitah, kataru, šumenje v ušesih ali druge

IZREDNE MOŠKE ALI ŽENSKE BOLEZNI, tedaj se oglasite PRI MENI, jaz vas vseskozi popolnoma preiščem, za kar vam nič ne računam in vam povem, ako se da pomagati ali ne; ako je potrebno, da morate v bolnišnico, jaz vam to povem in vam ne računam nič za moj nasvet. Moj urad je opravljen z MODERNIMI ELEKTRIČNIMI APARATI, ki so velike vrednosti pri zdravljenju kroničnih bolezni, vsled tega imate boljšo priliko ozdraviti tu kot kje drugje.

PRIDITE ŠE DANES, JUTRI ZNA BITI ŽE PREPOZNO

ZASTONJ POJASNILA ZASTONJ

— Absolutna tajnost —

Uradne ure dnevno: 10 A. M., do 12 in 2 do 8 P. M.
Ob nedeljah in praznikih: 10 A. M. do 1 P. M.

Dr. D. NICHOLS

POSEBNA POZORNOST KRONIČNIM BOLEZNIM

2920 E. 91st Street — So. Chicago, Ill.

RAZNO

ŽIVČNE MOTNJE V ŽELODCU

Kdor se nagiba k motnjam v želodcu in črevesju, lahko zboli po napornem fizičnem in duševnem delu ali po vsakovrstnih duševnih depresijah tudi na živčnih želodčnih in črevesnih motnjah. Takšni bolniki trpijo potem zaradi pomanjkanja teka, zaradi težkega požiranja, pritiska v želodcu ter napadov slabosti, včasi pa se jih loti nepojmljiva žeja po abnormalnih jedeh in pijačah. Takšnih nervoznih stanj si bolnik nikakor ne ustvarja, kakor ljudje često mislijo, temveč čutijo pri tem resnične bolečine kakor pri organičnih obolenjih želodca in črevesja.

Živci so jim v teh organih ojačeno zdražljivi in ne zmorejo redno upravljati prebavnih žlez. Žleze spet ne morejo zadostno osliniti jedi, v želodcu izločujejo premalo soka in isto tako v žolču. Posledica je potem slaba prebava in druge, često prav težke motnje, tudi duševnega značaja. Iz tega je razvidno, kako važni so za človeka zdravi in močni živci.

Te bolezni se dado ozdraviti deloma s kopelmi, električnimi masažami in toploto, največ pa z voljo in s popolnim zaupanjem v zdravnikove odredbe.

STOLETNICA KLOROFORMA

Kloroform spada med klasične farmacevtske proizvode kakor n. pr. morfij, kinin, kokain in podobni medikamenti. 1831 sta ga napravila Liebig in Soubeiran, ki sta slučajno ob enem in istem času bivala v Parizu, vsak zase, a tudi vsak po svoje. Liebig je imenoval svoj izdelek klorovo oglikovo snov. Šele 1847 je uvedel Simpson v Edinburgu kloroform kot inhalacijsko sredstvo, čeprav je že pet let prej bostonski zdravnik dr. Ch. Jackson spoznal njegovo omamno moč. In slednjič je tudi zanimivo vedeti, da je sloviti kirurg Karel Thiersch, nekdanji ravnatelj ranocelniške klinike na univerzi v Lipskem pri svojih operacijah skoro vsak dan uporabljal narkozo, ki jo je bil odkril Liebig. Thiersch je bil namreč zet Justa Liebiga. Razen za narkozo uporabljamo dandanes kloroform kot pomirjevalno sredstvo, ki ga nataremo v kožo. Dalje nam služi kot raztopina za celo vrsto snovi kakor so smola, balzami itd. Končno ga s pridom uporabljamo kot ohranjevalno sredstvo za preparate rastlinskega in živalskega izvora. Svojo odlično vlogo v zdravilstvu je ohranil kloroform do današnjih dni.

IZ ČESA SO GORE NA LUNI?

Ker se je mesec že tako ohladil, da ne izžarja več nikake lastne toplote, ni mogoče z navadnimi metodami dognati, iz kakšnih snovi sestoji to nebesno telo. Vendar pa je uspelo pri zadnjem luninem mrku po ovinkih ugotoviti, da je lunina površina iz poroznega materiala, ki je zelo podoben vulkanskemu pepelu. Ker kakršen se pogosto najde tudi na posameznih krajih naše zemlje. Zaradi tega je prav verjetno, da lunina površina ni iz kompaktnih kamenin. Pri zadnjem luninem mrku so s preciznimi instrumenti merili, kako naglo se je senci ohlajala lunina površina. So dobljene številke primerjali s časom, ki ga pod istimi pogoji rabijo za ohlajevanje: granita, bazalt, kremen in druge kamenine. Našli so, da se materija na luni po naglosti ohlajevanja najbolj približuje votlič u, to je krhkemu poroznemu kamnu vulkaničnega izvora. To se ujema tudi z naziranjem, da so luninih kraterji v resnici žrela ugaslih vulkanov.

Nitro pomoč za otekel vrat

Sloan's Liniment

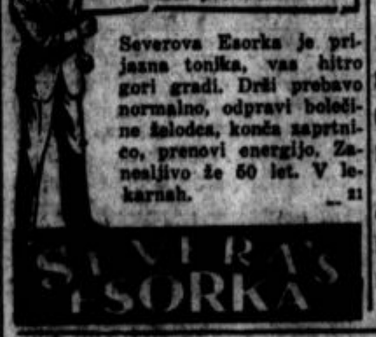

Nove življenje za oslabele živce

Ako so vaši živci ali mišice oslabele ali so vaši živčevjski organi zgubili potrebno moč, tedaj vzemite Nuga-Tone in bodite močni, zdravi in polni življenja. Nuga-Tone je napravil čudeže za milijone ljudi v vseh delih sveta. On predeno bolezenske glivice, ki povzročajo bolezen in oslabelost organov. Vi lahko dobite Nuga-Tone v lekarni. Ako lekarnar tega nima, vprašajte ga naj to naroči za vas od trgovca na debelo.

V JUGOSLAVIJO

PREKO HAMBURGA

z znanimi parniki:

NEW YORK, ALBERT BALLIN, HAMBURG, DEUTSCHLAND, RESOLUTE, RELIANCE, CLEVELAND, ST. LOUIS, MILWAUKEE

Slarna kuhinja in neprekašljiva služba v vseh razredih.

Redna tedenska odplutja

ZMERNE CENE

Pripravne železniške zveze z vsemi deli Jugoslavije.

Za navodila vprašajte katerega koli lokalnega zastopnika ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

177 N Michigan Ave., Chicago

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. J.!

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveto pristoje eden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k enoletni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 na celo leto enoletno naročnino. Ker pa čisni še plačajo pri asscomenta $1.20 za tiste, ki so jim te priložene k naročnini. Mi priključujemo enega, dva ali tri člane ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list Prosveta predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj je prilike, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena listu Prosveta:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	
2 tednika in	5.60	2 tednika in	
3 tednike in	3.40	3 tednike in	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo ustaviti datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto $.....

Ime ..... Čl. društva št.....

Naslov .....

Mesto ..... Država.....

Nov naročnik ..... Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime ..... Čl. društva št.....

Ime ..... Čl. društva št.....

Ime ..... Čl. društva št.....

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA